

T.C.
İĞDIR VALİLİĞİ
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ

İĞDIR İLİ 2018 YILI ÇEVRE DURUM RAPORU

HAZIRLAYAN:

Efkan ARAS
İl Müdürü Yardımcısı

Nesip TEKAY
Çevre Mühendisi

İĞDIR-2019

ÖNSÖZ

Küresel etkiler yaratabilen çevre sorunları oldukça karmaşık nitelikte olup, çoğunlukla sosyo-ekonomik konularla bağlantılıdır. Hava, su kirliliği, katı ve tehlikeli atık oluşumu, toprak bozulması, ormansızlaşma, iklim değişikliği, biyolojik çeşitlilik kaybı gibi çevre sorunları siyasi sınırlara bağlı kalmadan insan sağlığı, üretkenliği ve güvenliği, canlı türleri ve gıda güvenliği üzerinde büyük tehdit oluşturmaktadır. Tüm bu tehdit unsurlarının üzerine gidilmesi ve çözümünü bulunması zaruri olup, sorunların çözümünün ilk aşaması da sorunun ne olduğunun ve nedenlerinin tespiti ile mümkündür. Çevre Durum Raporları, çevre problemlerinin analiz edilmesine ve çözümü için temel oluşturmaktadır. Iğdır İli Çevre Durum Raporu, İlimizin çevresel problemlerinin tespiti ve yapılabilecek çalışmalarla ilgili kaynak niteliğine bir çalışmadır.

Iğdır İli Çevre Durum Raporunun hazırlanmasında emek harcayan, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğümüz personellerine teşekkür ederim.

Enver ÜNLÜ
Iğdır Valisi

Sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşamak tüm insanların anayasal hakkı olup; bu amaç doğrultusunda çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevrenin kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşların en temel ödevleri arasındadır.

Sanayi ve teknolojideki gelişmeler ve insan nüfusun hızla artması neticesindeki tüketim çoğalmasından dolayı oluşan çevre kirliliği ve buna bağlı olarak bitmez gibi düşünülen doğal kaynakların hızla tükeniyor olması çevre konusunu ülkelerin yönetiminde en önemli gündem maddesi haline getirmiştir. Çevre kirliliği sınır tanımaz özellikte olduğundan küresel bir sorun haline gelmiş ve topyekün mücadele edilmesi gerektiği bilincine ulaşılmıştır.

Çevre koruma ve çevre sorunlarını giderme çalışmalarının daha etkin bir şekilde yapılabilmesi ancak çevre sorunlarının neler olduğunun bilinmesi ile mümkündür. Çevresel durumu anlamaya yönelik olarak hazırlanan Çevre Durum Raporları, ilgili tüm sektörlerin çevre ile ilişkilerinin ortaya konulduğu, çevre konusundaki değişmelerin takip edilebileceği, çevreyi koruma ve çevre sorunlarını giderme noktasında yön gösterebilecek nitelikte kapsamlı bir rapordur.

İl Müdürlüğümüzce hazırlanmış olan raporun, kişilere, kurum ve kuruluşlara faydalı olacağı düşüncesiyle, hazırlanmasında destek veren tüm kurum ve kuruluşlara ve emeklerini esirgemeyen İl Müdürlüğümüzün güzide personellerine teşekkürlerimi sunarım.

Muhammed BEKTAŞ
Çevre ve Şehircilik İl Müdürü

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	13
A. Hava.....	16
A.1.Hava Kalitesi	16
A.2. Hava Kalitesi Üzerine Etki Eden Ögeler.....	19
A.3. Hava Kalitesinin Kontrolü Konusundaki Çalışmalar	21
A.4. Ölçüm İstasyonları.....	23
A.5. Egzoz Gazı Emisyon Kontrolü.....	27
A.6. Gürültü.....	28
A.7. Temiz Hava Eylem Planları.....	30
A.8. İklim Değişikliği Eylem Planı Çerçevesinde Yapılan Çalışmalar.....	30
A.9. Sonuç ve Değerlendirme.....	31
Kaynaklar	
B. Su ve Su Kaynakları.....	31
B.1. İlin Su Kaynakları ve Potansiyeli.....	31
B.1.1. Yüzeysel Sular.....	31
B.1.1.1. Akarsular.....	31
B.1.1.2.Doğal Göller, Göletler ve Rezervuarlar.....	31
B.1.2. Yeraltı Suları.....	32
B.1.2.1 Yeraltı Su Seviyeleri.....	32
B.1.3.Denizler.....	33
B.2. Su Kaynaklarının Kalitesi.....	33
B.3. Su Kaynaklarının Kirlilik Durumu.....	34
B.3.1.Noktasal Kaynaklar.....	34
B.3.1.1. Endüstriyel Kaynaklar.....	34
B.3.1.2. Evsel Kaynaklar.....	34

B.3.2. Yayılı Kaynaklar.....	34
B.3.2.1. Tarımsal Kaynaklar.....	34
B.4. Deniz Kıyı Sularının Kirlilik Durumu.....	34
B.5. Sektörel Su Kullanımları ve Yapılan Su Tahsisleri.....	34
B.5.1. İçme ve Kullanma Suyu.....	34
B.5.1.1. Yüzeysel Su Kaynaklarından Kullanılan Su Miktarı Ve İçme Suyu Arıtım Tesisi Mevcudiyeti.....	34
B.5.1.2. Yeraltı Su Kaynaklarından Kullanılma Su Miktarı Ve İçme Suyu Arıtım Tesisi Mevcudiyeti.....	35
B.5.1.3. İçme Suyu Temin Edilen Kaynağın Adı, Mevcut Durumu, Potansiyeli.....	35
B.5.2. Sulama.....	36
B.5.2.1. Salma Sulama Yapılan Alan ve Kullanılan Su Miktarı	36
B.5.2.2. Damlama Veya Basınçlı Sulama Yapılan Alan ve Kullanılan Su Miktarı.....	36
B.5.3. Endüstriyel Su Temini.....	36
B.5.4. Enerji Üretimi Amacıyla Su Kullanımı.....	37
B.5.5. Rekreatyonel Su Kullanımı.....	37
B.6. Çevresel Altyapı.....	37
B.6.1. Kentsel Kanalizasyon Sistemi ve Atıksu Arıtma Tesisi Hizmetleri.....	37
B.6.2. Organize Sanayi Bölgeleri ve Münferit Sanayiler Atıksu Altyapı Tesisleri.....	40
B.6.3. Katı Atık Düzenli Depolama Tesisleri.....	40
B.6.4. Atıksuların Geri Kazanılması ve Tekrar Kullanılması.....	41
B.7. Toprak Kirliliği ve Kontrolü.....	41
B.7.1.Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalar.....	41
B.7.2. Arıtma Çamurlarının toprakta kullanımı.....	41
B.7.3. Madencilik Faaliyetleri İle Bozulan Arazilerin Doğaya Yeniden Kazandırılmasına İlişkin Yapılan Çalışmalar.....	42
B.7.4. Tarımsal Faaliyetler İle Oluşan Toprak Kirliliği.....	42
B.8. Sonuç ve Değerlendirme.....	43
Kaynaklar	
C. Atık.....	44

C.1. Belediye Atıkları (Katı Atık Bertaraf Tesisleri).....	44
C.2. Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıkları.....	46
C.3. Sıfır Atık Yönetimi.....	46
C.3.1. Eğitimler.....	46
C.3.2. Atık Getirme Merkezleri.....	47
C.3.3. Atık Miktarları.....	47
C.3.4. Sisteme Geçen Kuruluş Sayısı.....	48
C.3.5. Ekipman.....	49
C.3.6. Kompost.....	49
C.4. Ambalaj Atıkları.....	50
C.5. Tehlikeli Atıklar.....	52
C.6. Atık Madeni Yağlar.....	53
C.7. Atık Pil ve Akümülatörler.....	54
C.8. Bitkisel Atık Yağlar.....	54
C.9. Ömrünü Tamamlamış Lastikler (ÖTL).....	54
C.10. Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyalar.....	55
C.11. Ömrünü Tamamlamış (Hurda) Araçlar.....	55
C.12. Tehlikesiz Atıklar.....	55
C.12.1. Demir ve Çelik Sektörü ve Cüruf Atıkları.....	56
C.12.2. Kömürle Çalışan Termik Santraller ve Kül.....	56
C.12.3. Atıksu Arıtma Tesisi Çamurlar.....	56
C.13. Tıbbi Atıklar.....	56
C.14. Maden Atıkları.....	64
C.15. Sonuç ve Değerlendirme.....	64

Ç. Büyük Endüstriyel Kazaların Önlenmesi Çalışmaları.....	65
--	-----------

Ç.1. Büyük Endüstriyel Kazalar.....	65
-------------------------------------	----

D. Doğa Koruma ve Biyolojik Çeşitlilik.....65

D.1. Flora.....	65
-----------------	----

D.2.Fauna.....	65
----------------	----

D.3. Ormanlar ve Milli Parklar.....	65
-------------------------------------	----

D.4. Çayır ve Mera.....	68
-------------------------	----

D.5. Sulak Alanlar.....	68
-------------------------	----

D.6. Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları	69
---	----

D.7. Sonuç ve Değerlendirme.....	69
----------------------------------	----

Kaynaklar

E. Arazi Kullanımı.....70

E.1. Arazi Kullanım Verileri	70
------------------------------------	----

E.2. Mekânsal Planlama.....	73
-----------------------------	----

E.2.1. Çevre Düzeni Planı.....	73
--------------------------------	----

E.3. Sonuç ve Değerlendirme.....	75
----------------------------------	----

Kaynaklar

F. ÇED, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri.....76

F.1. ÇED İşlemleri.....	76
F.2. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri.....	76
F.3. Sonuç ve Değerlendirme.....	77
Kaynaklar	

G. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları.....78

G.1. Çevre Denetimleri	78
G.2. Şikâyetlerin Değerlendirilmesi.....	82
G.3. İdari Yaptırımlar.....	83
G.4. Çevre Kanunu Uyarınca Durdurma Cezası Uygulamaları.....	84
G.5. Sonuç ve Değerlendirme.....	84

Kaynaklar

H. Çevre Eğitimleri.....85

H.1 Sonuç ve Değerlendirme.....	87
---------------------------------	----

ÇİZELGE METNİ	S.NO
Çizelge A.1- Ulusal Hava Kalite İndeksi Kesme Noktaları	16
Çizelge A.2- Ulusal Hava Kalitesi İndeksi	16
Çizelge A.3- Hava Kalitesi Değerlendirme Ve Yönetiminde Limit Değerlerinde Kademeli Azaltım ve Uyarı Eşikleri	17
Çizelge A.4 - Sürekli Emisyon Ölçüm Sistemleri Tesis ve Baca Sayısı	19
Çizelge A.5 - Iğdır İlinde 2018 Yılında Evsel Isınmada Kullanılan Katı Yakıtların Cinsi, Yakıtların Özellikleri ve Bu Yakıtların Temin Edildiği Yerler (Çevre ve Şehircilik-2018)	20
Çizelge A.6 – Iğdır İlinde 2018 Yılında Sanayide Kullanılan Katı Yakıtların Cinsi, Yakıtların Özellikleri ve Bu Yakıtların Temin Edildiği Yerler (Çevre ve Şehircilik-2018)	20
Çizelge A.7- Iğdır ilinde 2018 yılında kullanılan doğalgaz miktarı	20
Çizelge A.8- Iğdır ilinde 2018 yılında kullanılan fuel-oil miktarı	20
Çizelge A.9- Iğdır İlindeki Hava Kalitesi Ölçüm İstasyon Yerleri ve Ölçülen Parametreler (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)	23
Çizelge A.10–Iğdır İlindeki 2018 Yılı Hava Kalitesi Parametreleri Aylık Ortalama Değerleri ve Sınır Değerin Aşıldığı Gün Sayısı	26
Çizelge A.10.10 -Iğdır İli Aralık İlçesi 2018 Yılı Hava Kalitesi Parametreleri Aylık Ortalama Değerleri ve Sınır Değerin Aşıldığı Gün Sayısı	27
Çizelge A.11 - 2019 Yılında Iğdır İlindeki Araç Sayısı ve Egzoz Ölçümü Yaptıran Araç Sayısı	27
Çizelge B.12 –Iğdır İlindeki Akarsular (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)	31
Çizelge B.13-Iğdır İlindeki Mevcut Sulama Göletleri (Orman ve Su İşleri Şube Müdürlüğü 2019)	32
Çizelge B.14– Iğdır İlindeki Yeraltı Suyu Potansiyeli (Çevre Durum Raporu 2011)	32
Çizelge B.15 - Iğdır İlinde 2018 Yılı Yüze ve Yeraltı Sularında Tarımsal Faaliyetlerden Kaynaklanan Nitrat Kirliliği İle İlgili Analiz Sonuçları	33
Çizelge B.16 –Iğdır İlindeki 2018 Yılı Kentsel Atıksu Arıtma Tesislerinin Durumu	39
Çizelge B.17 – Iğdır İlindeki 2018 Yılı OSB’lerde Atıksu Arıtma Tesislerinin Durumu	40
Çizelge B.18- Iğdır İlinde 2018 Yılı Tespit Edilen Noktasal Kaynaklı Toprak Kirliliğine İlişkin Veriler	41
Çizelge B.19– Iğdır İlinde 2018 Yılında Kullanılan Ticari Gübre Tüketiminin Bitki Besin Maddesi Bazında ve Yıllık Tüketim Miktarları	42
Çizelge B.20- Iğdır İlinde 2018 Yılında Tarımda Kullanılan Girdilerden Gübreler Haricindeki Diğer Kimyasal Maddeler	42
Çizelge B.21 - Iğdır İlinde 2018 Yılında Topraktaki Pestisit vb Tarım İlacı Birikimini Tespit Etmek Amacıyla Yapılmış Analizin Sonuçları	43
Çizelge C.23- Iğdır İlindeki 2018 Yılı Atık Miktar ve Kompozisyonu	45
Çizelge C.24 – 2018 Yılında Sıfır Atık Yönetimi Kapsamında Verilen Eğitimler	46
Çizelge C.25 – 2018 Yılı İtibariyle Atık Getirme Merkezleri	47
Çizelge C.26 – 2018 Yılında Sıfır Atık Yönetimi Kapsamında Toplanan Atık Miktarı	47
Çizelge C.27 – 2018 Yılı İtibariyle Sıfır Atık Sistemini Uygulayan Kurum/Kuruluş Sayısı	48

Çizelge C.28 – 2018 Yılı İtibariyle Sıfır Atık Yönetimi Kapsamındaki Ekipmanlar	49
Çizelge C.29 – 2018 Yılı İtibariyle Sıfır Atık Yönetimi Kapsamında Kompost Üretimi Bilgileri	49
Çizelge C.30 - Iğdır İlindeki 2018 Yılı Ambalaj Ve Ambalaj Atıkları İstatistik Sonuçları	50
Çizelge C.31 - 2018 Yılında Iğdır İlindeki Kayıtlı Ekonomik İşletme Sayısı	50
Çizelge C.32 - 2018 Yılında Iğdır İlindeki Kayıtlı Ambalaj Atığı Toplama Ayrırma Tesisi Sayısı	51
Çizelge C.33 - 2018 Yılında Iğdır İlindeki Ambalaj Atığı Geri Kazanım Tesisi Sayısı	51
Çizelge C.34 – 2018 Yılında Iğdır İlindeki Belediyelerin Ambalaj Atık Yönetim Planı Durumu	51
Çizelge C.35 - 2018 Yılında Iğdır İlindeki Atık Getirme Merkezleri İle İlgili Durum	51
Çizelge C.36 - Iğdır İlindeki 2018 Yılında Atık İşleme Ve Miktarı	53
Çizelge C.37– Iğdır İlindeki Atık Yağ Geri Kazanım ve Bertaraf Miktarları	54
Çizelge C.38 – Iğdır İlinde 2018 Yılında Oluşan Ömrünü Tamamlamış Lastikler İle İlgili Veriler	55
Çizelge C.39- Iğdır İlinde 2018 Yılı Hurdaya Ayrılan Araç Sayısı	55
Çizelge C.40 – Iğdır İlindeki 2018 Yılı İçin Sanayi Tesislerinde Oluşan Tehlikesiz Atıkların Toplanma, Taşınma Ve Bertaraf Edilmesi İle İlgili Verileri	56
Çizelge C.41– 2018 Yılında İl Sınırları İçinde Toplanan Tıbbi Atıklar	57
Çizelge C.42 – Iğdır İlindeki Yıllara Göre Tıbbi Atık Miktarı	64
Çizelge D.43 - Milli Parklar Coğrafi Katmanına Ait Öz Nitelik Bilgileri	66
Çizelge D.44 - Sulak Alanlar Coğrafi Katmanına Ait Öznitelik Bilgileri	68
Çizelge E.45- Iğdır İli Toprak Sınıflarına Göre Arazi Kullanım Durumu (İl Tarım ve Orman Müdürlüğü ve TÜİK verileri)	71
Çizelge E.46–Iğdır İli 2012 Yılı İtibariyle Arazi Kullanımına Göre Arazi Sınıflandırılması	72
Çizelge E.47–Iğdır İli Arazi Kullanım Durumu	72
Çizelge F.48 –Iğdır İlinde Bakanlık Merkez ve ÇŞİM tarafından 2018 Yılı İçerisinde Alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının Sektörel Dağılımı	76
Çizelge F.49 – Iğdır İlinde 2018 Yılında ÇŞİM Tarafından Verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi Sayıları	77
Çizelge G.50 - Iğdır İlinde Yapılan Denetimler Sonucunda, 2018 Yılında Uygulanan İdari Para Cezaları	78
Çizelge G.51– Iğdır İlinde 2018 Yılında ÇŞİM Tarafından Gerçekleştirilen Denetimlerin Sayısı	78
Çizelge G.52 – Iğdır İlinde 2018 Yılında ÇŞİM Tarafından Yapılan Denetimler	82
Çizelge G.53 – Iğdır İlinde 2018 Yılında ÇŞİM'e Gelen Tüm Şikâyetler ve Bunların Değerlendirilme Durumları	82

Çizelge G.54– Iğdır İlinde 2018 Yılında ÇŞİM Tarafından Uygulanan Ceza Miktarları ve Sayısı	83
---	----

GRAFİK METNİ	S.NO
Grafik A.1- Iğdır İlinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı İstasyonu PM ₁₀ Parametresi Aylık Ortalama Değer Grafiği	24
Grafik A.2- Iğdır İlinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı İstasyonu SO ₂ Parametresi Aylık Ortalama Değer Grafiği	24
Grafik A.1.1- Iğdır İli Aralık İlçesi Çevre ve Şehircilik Bakanlığı İstasyonu PM ₁₀ Parametresi Aylık Ortalama Değer Grafiği	25
Grafik A.2.2- Iğdır İli Aralık İlçesi Çevre ve Şehircilik Bakanlığı İstasyonu SO ₂ Parametresi Aylık Ortalama Değer Grafiği	25
Grafik A.3–Iğdır İlinde 2018 Yılında Gürültü Konusunda Yapılan Şikayetlerin Dağılımı	29
Grafik B.1 - Iğdır İlinde 2018 Yılı Belediyeler Tarafından İçme ve Kullanma Suyu Şebekesi İle Dağıtılmak Üzere Temin Edilen Su Miktarının Kaynaklara Göre Dağılımı	35
Grafik B.2 – Iğdır İlinde 2018 Yılında Endüstrinin Kullandığı Suyun Kaynaklara Göre Dağılımı	36
Grafik B.3 - Iğdır İlinde Kanalizasyon Hizmeti Verilen Nüfusun Belediye Nüfusuna Oranı	37
Grafik B.4 – Iğdır İlinde Atıksu Arıtma Tesisi İle Hizmet Edilen Nüfusun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı	38
Grafik C.1- Iğdır İlindeki 2018 Yılı Atık Miktarı ve Kompozisyonu	44
Grafik C.2 – Yıllar Bazında Sıfır Atık Yönetimi Kapsamında Verilen Eğitimlere Katılan Kişi Sayısı	46
Grafik C.3 – Yıllar Bazında Sıfır Atık Yönetimi Kapsamında Toplanan Atık Miktarı	48
Grafik C.4 – Yıllar İtibariyle Sıfır Atık Sistemine Geçen Kurum/Kuruluş Binası Sayısı	49
Grafik C.5 – Yıl Bazında Iğdır İlinde Kayıtlı Ekonomik İşletme Sayısı	50
Grafik C.6 – Atık Yönetim Uygulaması Verilerine Göre İlimizdeki Tehlikeli Atık Yönetimi	52
Grafik D.1- Iğdır İli Çayır ve Mera Durumu	68
Grafik E.1 – Iğdır İli 2012 Yılı Arazi Kullanım Durumu	72
Grafik F.1 – Iğdır İlinde 2018 Yılı ÇED Gerekli Değildir Kararı Verilen Projelerin Sektörel Dağılımı	76
Grafik G.1-Iğdır İlinde ÇŞİM Tarafından 2018 Yılında Gerçekleştirilen Planlı Denetimlerin Konularına Göre Dağılımı	79
Grafik G.2 – Iğdır İlinde ÇŞİM Tarafından 2018 Yılında Gerçekleştirilen Plansız Denetimlerin Konularına Göre Dağılımı	80
Grafik G.3– Iğdır İlinde ÇŞİM Tarafından 2018 Yılında Gerçekleştirilen Planlı ve Ani Çevre Denetimlerinin Dağılımı	80
Grafik G.4– Iğdır İlinde ÇŞİM Tarafından 2018 Yılında Gerçekleştirilen Tüm Denetimlerin Konularına Göre Dağılımı	81
Grafik G.5 – Iğdır İlinde 2018 Yılında ÇŞİM’e Gelen Şikâyetlerin Konularına Göre Dağılımı	83
Grafik G.6 – Iğdır İlinde 2018 Yılında ÇŞİM Tarafından Uygulanan İdari Para Cezalarının Konularına Göre Dağılımı	84

HARİTA METNİ	S NO
Harita A.1 – İlde Bulunan Hava Kirliliği Ölçüm Cihazının Yeri (Google Earth, 2019)	23
Harita B.1- Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi	41
Harita E.1- Iğdır, Kars, Ardahan, Ağrı 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planları	74

GİRİŞ

Prof.Dr. M. Fahrettin KIRZIOĞLU'na göre Iğdır bölgesine ilk yerleşen kavim Orta Asya'dan (M.Ö.-4000) tarihinde gelen Hurilerdir. Iğdır'ın adı; 24 Oğuz boyundan ikincisi sayılan Üç-Ok koluna mensup Oğuz Han'ın altı oğlundan biri olan Cengiz Alp'in en büyük oğlu "Iğdır Beğ"den gelmektedir. Bu boyun ilk başbuğu Iğdır Beğ'dir. Iğdır kelime olarak "iyi, büyük, ulu, ünlü, yiğit, başkan ve bahadır" gibi anlamlara gelmektedir.

Iğdır İli ile ilgili olarak bugüne kadar yapılan çeşitli arkeolojik araştırmalar sonucu, bölgede tarihin en eski devirlerinden itibaren yerleşimin olduğunu görüyoruz. Iğdır Ovasında küçük taş aletlerle çakmaktaşıdan yapılmış aletlerin bulunmuş olması, mezolitik (yontma taş) devrin bu bölgede yaşandığını göstermektedir.

14 Kasım 1920 tarihinde 15. Kolordu Komutanı Kazım Karabekir Paşa komutasındaki Kahraman Türk ordusunca Ermeni işgalinden kurtarılarak, Türkiye topraklarının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Iğdır Kars'a bağlı bir ilçe iken, ekonomik ve coğrafi konumu dikkate alınarak 27 Mayıs 1992 tarih ve 3806 Sayılı Kanunla Kars ilinden ayrılarak Türkiye'nin 76. İli olmuştur. İl merkezi, Aralık, Karakoyunlu ve Tuzluca ilçeleri ile Karakoyunlu Köyü Kars İlinden ayrılarak Iğdır İline bağlanmıştır.

Iğdır Ovası Doğu Anadolu Bölgesi'nin mikro klima özelliği gösteren, en alçak ve yüzölçümü en geniş olan ovalarından biridir. Doğu Anadolu gibi yüksek platolar ve dağlık bölgelerin geniş yer kapladığı bir bölgede bulunan ve sahip olduğu bağıl yüksekliği ile havza olarak belirlenen Iğdır ili çevresine göre gerek iklim gerekse toprak ve bitki örtüsü gibi doğal çevre özellikleri bakımından oldukça değişik özellikler gösterir.

İl ve İlçe Sınırları:

İlin yüzölçümü 3588 km² ve Iğdır Ovasının ortalama yüksekliği 800-900 m. arasında değişmektedir. İlin %26'sını (922 km²) ova,%74'ünü (2,617 km²) dağlık ve engebeli alan oluşturur.

İlde Merkez İlçe ile birlikte 4 ilçe 3 belde ve 156 köy bulunmaktadır. Bu ilçelerin merkeze olan uzaklıkları ile yüzölçümleri aşağıda gösterilmiştir.

Iğdır İlçelerinin Merkeze Uzaklıkları ve Yüzölçümleri

İLÇE	MERKEZE UZAKLIĞI (km)	YÜZÖLÇÜMÜ (km ²)
MERKEZ		1.431
ARALIK	45	709
KARAKOYUNLU	14	194
TUZLUCA	38	1.254

Kaynak: Iğdır İl Çevre Durum Raporu 2007

İlin Coğrafi Durumu:

Iğdır İli, Doğu Anadolu Bölgesinin Erzurum-Kars Bölümünde yer alır. 44048'doğu boylamı ve 39056' kuzey enlemi Iğdır İli toprakları üzerinden geçmektedir. Kuzey ve kuzeydoğu sınırını Aras Nehri ve bu nehrin yatağı boyunca geçen Ermenistan sınırını teşkil eder. Güneydoğusunda ve doğusunda Nahcivan ve İran, güneyde Ağrı İli, batı ve kuzeybatısında Kars İli yer almaktadır.

Iğdır ovası ve çevresi Türkiye ve Doğu Anadolu ölçüsünde kendine özgü iklim özellikleri ile yöresel klima alanı içine girmektedir. Iğdır, yazları sıcak ve kurak, kışları ılıman bir iklime sahiptir.

Iğdır İli, çevresindeki yüksek alanlardan tamamen farklı bir iklime sahiptir. Bu farklılıkların sebebi, sıcaklığın yüksek ve yağışların az oluşudur. Yarı kurak bir iklime sahip olan Iğdır İli, Doğu Anadolu ölçüsünde kendine özgü iklim koşullarıyla bir yöresel klima alanı oluşturmaktadır. Aralık, Ocak ve Şubat aylarının sıcaklık ortalamasının çok düşük olmaması nedeniyle kış mevsimi fazla soğuk geçmemektedir. İlkbahar mevsiminde sıcaklık ortalaması 10°C'nin, yaz mevsimi sıcaklık ortalaması ise 24°C'nin üzerine çıkmaktadır. Sonbahar mevsiminin ortalama sıcaklık değerleri, ilkbahar mevsimi ile benzerlik göstermektedir. Don olayları kış mevsiminde ağırlıklı olarak Aralık, Ocak ve Şubat aylarında görülür. Nisan ve Ekim aylarında don olayına seyrek rastlanır. Kış gününü ifade eden şiddetli soğuklar ise, en fazla Ocak ayında görülmektedir.

Iğdır'da rüzgarın en fazla görüldüğü sektör batı sektörüdür (Sw,W.Nw). Bunları kuzeyden esenler takip etmekte ve en seyrek olarak da doğu sektörlü rüzgarlar görülmektedir. Tablo 6'da rüzgar hızı verilerine yer verilmiştir.

Rüzgarlar yatay hava hareketleri olup, kirletici emisyonların dağılım, yayılım ve seyrelmesine etkisi olan önemli bir faktördür. Rüzgar hızı ile kirleticilerin dağılıp seyrelmesi orantılı değişkenlerdir. Aynı zamanda hakim rüzgar yönü de önemlidir.

İlin Topografyası ve Jeomorfolojik Durumu:

Doğu Anadolu Bölgesinin Erzurum-Kars Bölümü ile Yukarı Murat-Van Bölümü arasında yer alan dağ sırasıyla Iğdır Ovasını güneyden kuşatan dağlık kütleler batıdan doğuya sırasıyla Durak Dağı (2.811 m), Zor Dağı (3.196m), Zor Dağlarında Haçça Tepesi (2.486 m), Köroğlu Tepesi (2.895 m), Pamuk Dağı (2.639m), Büyük Ağrı Dağı (5.137m), ve Küçük Ağrı Dağı (3.896 m), sönmüş volkan dağlarından oluşmuştur. Ağrı Dağı Türkiye'nin en yüksek dağdır ve eteklerinde yaylalar bulunmaktadır.

Aras Nehri boyunca doğu-batı doğrultusunda uzanan Iğdır Ovası, Batı Iğdır Ovası, Doğu Iğdır Ovası ve Dil Ovasından oluşmaktadır. Batı ve Doğu Iğdır Ovası 832 km², Dil Ovası ise 90 km² 'lik alanı kaplar. Iğdır Ovasının Türkiye-İran sınırına kadar uzaklığı 100 km'ye yaklaşır. Ortalama ova genişliği 20 km. kadardır. Deniz seviyesinden yüksekliği güneyden-kuzeye ve batıdan-doğuya doğru gidildikçe azalmaktadır. Ortalama yüksekliği

850 m.'dir. Bağıl yükseklikleri 60 metreyi aşmayan Kireçtepe ve Ateştepe gibi yükselteler hariç tutulursa tamamen engebesiz ve düz bir ovadır. Deniz seviyesinden yüksekliği; batıda Çalpala Köyü dolaylarında 910 m., doğuda Dil Ucunda 795 m.'dir. Ova yüzeyinde ortalama eğim değerleri %1-2 arasında değişmektedir. Aras Nehri taşıdığı sedimentlerle kendi yatağını yükseltmiş ve ova yüzeyinin üstüne çıkmıştır. Eğim doğrultusu, Aras Nehrinden itibaren güneydoğuya doğrudur.

Genetikleri yönünden azonal topraklar sınıfına giren ova topraklarında hakim olan formasyon bazalttır. Bazaltlar üzerinde muhtelif zamanlarda farklı yerlerden taşınmak suretiyle alüvyal karakterli toprak örtüsü oluşmuştur. Batı ve güneydeki yamaç araziler kolüvyal karakterlidir.

Aras Nehrinin Iğdır Ovası topraklarının bünyesi üzerinde büyük etkisi olmuştur. Geçmiş devirlerde taşkınlar ve Aras Nehrinin yatak değiştirmelerine bağlı olarak kil, silt, kum ve değişik bünyede topraklar oluşmuştur. Ovada granüler yapıda olan topraklarda geçirgenlik, su tutma kapasitesi ve havalandırma gibi özelliklerin elverişli oluşuna karşılık, diğer yapılardaki topraklarda bu özellikler zayıftır.

Ova topraklarının büyük bir kısmında derinlik 150 cm.'den daha fazla olup, batıdan doğuya doğru gidildikçe, toprak kalınlığı genellikle artmaktadır. Toprak derinliğini sınırlayan çakıl ve kum katmanları olup, bu katmanlar, Aras nehrinin geçmiş devirlerde yatak değiştirmeleri sonucu oluşmuştur. Bundan dolayı bazı alanlarda toprak derinliği 10 cm.'ye kadar iner.

A. HAVA

A.1. Hava Kalitesi

Hava Kalitesi değerlendirmede aşağıdaki Hava Kalitesi İndeksine göre tespit edilmektedir.

Çizelge A.1- Ulusal Hava Kalite İndeksi Kesme Noktaları

İndeks	HKİ	SO ₂ [µg/m ³]	NO ₂ [µg/m ³]	CO [µg/m ³]	O ₃ [µg/m ³]	PM ₁₀ [µg/m ³]
		1 Sa. Ort.	1 Sa. Ort.	8 Sa. Ort.	8 Sa. Ort.	24 Sa. Ort.
İyi	0 – 50	0-100	0-100	0-5500	0-120 ^L	0-50
Orta	51 – 100	101-250	101-200	5501-10000	121-160	51-100 ^L
Hassas	101 – 150	251-500 ^L	201-500	10001-16000 ^L	161-180 ^B	101-260 ^U
Sağlıksız	151 – 200	501-850 ^U	501-1000	16001-24000	181-240 ^U	261-400 ^U
Kötü	201 – 300	851-1100 ^U	1001-2000	24001-32000	241-700	401-520 ^U
Tehlikeli	301 – 500	>1101	>2001	>32001	>701	>521

L: Limit Değer

B: Bilgi Eşiği

U: Uyarı Eşiği

Çizelge A.2 - EPA Hava Kalitesi İndeksi

Hava Kalitesi İndeksi (AQI) Değerler	Sağlık Endişe Seviyeleri	Renkler	Anlamı
Hava Kalitesi İndeksi bu aralıktadır..	..hava kalitesi koşulları..	..bu renkler ile sembolize edilir..	..ve renkler bu anlama gelir.
0 - 50	İyi	Yeşil	Hava kalitesi memnun edici ve hava kirliliği az riskli veya hiğ risk teşkil etmiyor.
51 - 100	Orta	Sarı	Hava kalitesi uygun fakat alışılmadık Şekilde hava kirliliğine hassas olan çok az sayıdaki insanlar için bazı kirleticiler açısından orta düzeyde sağlık endişesi oluşabilir.
101- 150	Hassas	Turuncu	Hassas gruplar için sağlık etkileri oluşabilir. Genel olarak kamunun etkilenmesi olası değildir.
151 - 200	Sağlıksız	Kırmızı	Herkes sağlık etkileri yaşamaya başlayabilir, hassas gruplar için ciddi sağlık etkileri söz konusu olabilir.
201 - 300	Kötü	Mor	Sağlık açısından acil durum oluşturabilir. Nüfusun tamamının etkilenme olasılığı yüksektir.
301 - 500	Tehlikeli	Kahverengi	Sağlık alarmı: Herkes daha ciddi sağlık etkileri ile karşılaşabilir.

Çizelge A.3 – Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetiminde Limit Değerlerinde Kademeli Azaltım ve Uyarı Eşikleri

KİRLLETİCİ	ORTALAMA SÜRE	LİMİT DEĞER ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)							UYARI EŞİĞİ
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
SO ₂	saatlik -insan sağlığının korunması için-	500	500	470	440	410	380	350	500 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (hava kalitesinin temsili bölgelerinde bütün bir “bölge” veya “alt bölge”de veya en azından 100 km ² ’de – hangisi küçükse- üç ardışık saatte ölçülür)
	24 saatlik -insan sağlığının korunması için-	250	250	225	200	175	150	125	
	yıllık ve kış dönemi (1 Ekim’den 31 Mart’a kadar) -insan sağlığının korunması için-	20	20	20	20	20	20	20	
NO ₂	saatlik -insan sağlığının korunması için-	---	300	290	280	270	260	250	400 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (hava kalitesinin temsili bölgelerinde bütün bir “bölge” veya “alt bölge”de veya en azından 100 km ² ’de – hangisi küçükse- üç ardışık saatte ölçülür)
	yıllık -insan sağlığının korunması için-	60	60	56	52	48	44	40	
NO _x	yıllık -vejetasyonun korunması için-	---	30	30	30	30	30	30	---
PM ₁₀	24 saatlik -insan sağlığının korunması için-	100	100	90	80	70	60	50	---
	yıllık -insan sağlığının korunması için-	60	60	56	52	48	44	40	

Pb	yıllık -insan sağlığının korunması için-	1	1	0,9	0,8	0,7	0,6	0,5	----
BENZEN	yıllık -insan sağlığının korunması için-	10	10	10	10	9	8	7	----
CO	maksimum günlük 8 saatlik ortalama -insan sağlığının korunması için-	16.000	16.000	14.000	12.000	10.000	10.000	10.000	----

*Arsenik (As), kadmiyum (Cd), nikel (Ni), ve benzo(a)piren kirleticileri için Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliğinde hedef değerler ve hedef değere ulaşılabacak tarih bulunmamaktadır.

*Ozon (O₃) kirletici için Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliğinde bilgilendirme ve uyarı eşiği ile hedef değer ve uzun vadeli hedef bulunmaktadır.

(Kaynak: Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Genelgesi: 2013/37 – EK-II)

Çizelge A.4 – Sürekli Emisyon Ölçüm Sistemleri Tesis ve Baca Sayısı

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Ağaç İşleme Tesisleri	-	-
Asit Üretim Tesisleri	-	-
Atık Geri Kazanım ve Bertaraf Tesisleri	2	1
Cam Üretim Fabrikaları	-	-
Çimento	-	-
Demir - Çelik Ve Metalurji Fabrikaları	-	-
Doğalgaz Çevrim Ve Termik Santraller	-	-
Gıda Fabrikaları	-	-
Gübre Fabrikaları	-	-
Kağıt Fabrikaları	-	-
Kimya Fabrikaları	-	-
Kireç Fabrikaları	-	-
Lastik Üretim Tesisleri	-	-
Otomotiv	-	-
Petrol Ve Petrokimya Tesisleri	-	-
Şeker Fabrikaları	-	-
Tekstil Fabrikaları	-	-
TOPLAM	2	1

A.2. Hava Kalitesi Üzerine Etki Eden Ögeler

Iğdır ili etrafı yüksek dağlarla çevrili ova konumunda bir il olması, rüzgar hızının ve yağış oranının düşük olması, rüzgar erozyonu görülmesi, kentin üzerinde oluşan inversiyon tabakası nedeniyle, hava kirliliği kış mevsiminde ilde önemli bir sorun haline gelmektedir.

İlimizin çevre düzeni planı 20.04.2012 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girmiştir. İlde büyük ölçüde plansız kentleşme söz konusudur. Iğdır'a göç fazlası olduğu için çarpık yapılaşmalar boy göstermekte ve alt yapı sorunları ortaya çıkmaktadır. Ayrıca sosyal ve teknik alt yapı eksikliğinden kaynaklanan kirlilik görülmektedir.

Plansız kentleşme, fakir orman örtüsü ve ısınma amaçlı odun yakılması, yeşil alanların tahrip olmasına sebep olmaktadır. Şehrimizde yeşil alanların, park bahçe ve oyun alanlarının kent içindeki toplam oranı %10 civarındadır (143,1 km²). Kişi başına düşen yeşil alan miktarı ise yaklaşık 24.000 m²'dir. Araçların kullanıldığı trafik yollarının ve yaya yollarının, toplam alan içindeki oranı, %20 civarındadır.

Bakanlığımız tarafından her yıl yayımlanan Genelgeye göre, İlimiz 1. derece kirli iller kapsamında olup, İlde ısınma amacıyla odun, kömür ve fuel-oil kullanılmakla beraber, 2017 yılı itibari ile doğal gaz kullanımına büyük oranda başlanılmıştır.

Çizelge A.5 – Iğdır İlinde 2018 Yılında Evsel Isınmada Kullanılan Katı Yakıtların Cinsi, Yakıtların Özellikleri ve Bu Yakıtların Temin Edildiği Yerler (Çevre ve Şehircilik-2019)

Yakıtın Cinsi (*)	Temin Edildiği Yer	Tüketim Miktarı (ton)	Yakıtın Özellikleri				
			Alt Isıl Değeri (kcal/kg)	Uçucu Madde (%)	Toplam Kükürt (%)	Toplam Nem (%)	Kül (%)
İthal	KYSK 48 Adet Bayii	10.348	En az 6.400	12-31	En çok 0,9	En çok 10	En çok 16
Yerli	TKİ (Sosyal Yardımlaşma)	6.000	En az 4.800	-	En çok 2	En çok 25	En çok 25

Çizelge A.6 – Iğdır İlinde 2018 Yılında Sanayide Kullanılan Katı Yakıtların Cinsi, Yakıtların Özellikleri ve Bu Yakıtların Temin Edildiği Yerler (Çevre ve Şehircilik-2019)

Yakıtın Cinsi (*)	Temin Edildiği Yer	Tüketim Miktarı (ton)	Yakıtın Özellikleri				
			Alt Isıl Değeri (kcal/kg)	Uçucu Madde (%)	Toplam Kükürt (%)	Toplam Nem (%)	Kül (%)
İthal	-	-					
Yerli	-	-					

Çizelge A.7 – Iğdır ilinde 2018 yılında kullanılan doğalgaz miktarı (Serhat Doğalgaz, 2019)

Yakıtın Kullanıldığı Yer	Tüketim Miktarı (m ³)	Isıl Değeri (kcal/kg)
Konut	23.124.404 m ³	9.070,26
Sanayi	-	-

Çizelge A.8 – Iğdır ilinde 2018 yılında kullanılan fuel-oil miktarı (Kaynak, Yıl)

Yakıtın Kullanıldığı Yer	Tüketim Miktarı (m ³)	Isıl Değeri (kcal/kg)	Toplam Kükürt (%)
Konut	-	-	-
Sanayi	-	-	-

Not: İlde, 2018 yıl sonu itibari ile yaklaşık 22000 dairenin 12821'inde doğalgaz kullanımına başlanılmıştır. Kullanılan fueloil miktarı verileri elde edilememiştir.

Endüstriyel Emisyonlar

İlimizde büyük sanayi tesisleri olmadığından, endüstriyel emisyon kirliliği yaşanmamaktadır. İlimizde, Sanayi Kaynaklı Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliğine tabi, 14 adet akaryakıt (lpg, otogaz) istasyonu kapasitelerinin düşük olması sebebiyle emisyon izninden muaf tutulmuşlardır. İlimizde emisyon iznine tabi 21 tesis bulunmaktadır.

Trafikten Kaynaklanan Emisyonlar

İlimiz, yeni il olmasına rağmen, İldeki araç sayısı oldukça fazladır. Bu araçlar az da olsa çevreyi kirletmektedir. Araçların egzoz emisyon ölçümleri, İlimizde mevcut olan Egzoz Emisyon Ölçüm Yetki Belgesine sahip 3 adet Ölçüm İstasyonu tarafından yapılmaktadır.

İlimizde, egzoz gazı emisyonlarının kontrolüne yönelik olarak gerçekleştirilen faaliyetler A.5. Bölümünde verilmektedir.

A.3. Hava Kalitesinin Kontrolü Konusundaki Çalışmalar

Hava kirliliğini ve hava kirliliğinin olumsuz etkilerini gidermek amacıyla ilimizde hava kirliliği ile mücadele çerçevesinde, her yıl İlimiz Mahalli Çevre Kurulunda kararlar alınmaktadır. Mahalli Çevre Kurulunda alınan kararlarla, İlimiz merkez ilçe ve diğer ilçelerin kirlilik derecelendirmesi göz önüne alınarak, buralarda kullanılacak yakıt kriterleri, bu yakıtların satışının kimler tarafından ve hangi esaslar çerçevesinde yapılacağı, hangi maddelerin ısınma amacıyla kullanılmasının yasak olduğu, yakma sistemlerinin özellikleri ve bakımı ile ilgili esaslar, motorlu taşıtlardan kaynaklanan egzoz gazı emisyon kirliliğinin önlenmesine ilişkin esaslar, kaloriferlerin yakılmaya başlaması için sıcaklık şartları ve kalorifer yakma saatleri, yakma teknikleri, tüketicilerin uyması gereken esaslar, halkın sorumlulukları ve alacakları önlemler konusunda bilgilendirilmesine dair esaslar, denetim ekiplerinin oluşturulması ve esasları, alınan kararlara aykırı durumlarda uygulanacak müeyyideler belirlenmektedir. 2012 yılında Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğümüzce 19.11.2012 tarih ve 2009/09 sayılı Mahalli Çevre Kurul Kararı alınmıştır. Alınan bu kararın uygulanabilirliğinin sağlanması amacıyla, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğümüzce, Belediye anonsları, yerel radyo ve gazeteler ve internet siteleri aracılığıyla halkımıza bilgi ve uyarı duyuruları yapılmakta olup, Belediye Zabıta Müdürlüğü'ne gönderdiğimiz duyuru metinleri tüm binalara tutanak karşılığı dağıtılmaktadır. Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğümüz, İl Özel İdaresi Sekreterliği, Belediye Başkanlığı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Müdürlüğü ve Halk Sağlığı Müdürlüğü personelinde oluşan denetim ekipleri oluşturulmuştur. Kaloriferlerin aynı anda yakılması ile kirlilik yükü arttığından, İlimizdeki mahalleler, 2 bölgeye ayrılmış ve kaloriferlerin belirlenen saatler arasında ateşlenmesi kararı alınmıştır.

1. Bölge; Bağlar Mah., Emek Mah., İçin İlk Ateşleme Saatleri

Sabah= 05:30- 06:00 arası ve Akşam= 15:00- 15:30 arası

2. Bölge Topçular Mah., Söğütlü Mah. ve Atatürk Mah. İçin İlk Ateşleme Saatleri

Sabah= 06:30- 07:00 arası ve Akşam= 16:00- 16:30 arası

Olacak şekilde belirlenen saatlerde denetim ekipleri tarafından, denetimler kış sezonu boyunca devam ettirilmiştir. Denetim ekipleri tarafından, kömür satıcıları, ev, işyerleri ve kamu kurum ve kuruluşlarının denetimleri yapılmıştır.

Denetimler esnasında Müdürlüğümüz personeli tarafından, kalorifer kazanlarının tekniğine uygun yakılması, kazan ve baca temizlik ve bakımlarının yaptırılması, kömür torbalarının yakılmaması, ateşçi belgesi olmayan kişilerin kurslara katılarak eğitim almaları konularında gerekli uyarılar yapılmıştır. Müdürlüğümüzce bastırılan “Hava Kirliliği Önleme Broşürü” ve “Kalorifer Yakma Talimatnamesi” tüm ilimize dağıtılmıştır. Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü ile gerekli görüşmeler yapılarak, kalorifer yakan kişilere yönelik olarak Müdürlüğümüzce bilgilendirme toplantısı yapılmış ve ateşleyici kursları sürekli hale getirilmiştir.

Ayrıca, İl Müdürlüğümüzce, Kamu Kurum ve Kuruluşlarının yakıt alımları esnasında, ihaleye konu kömürlerinden numune alınarak, analize gönderilmiştir.

İl Müdürlüğümüzce yine aylık olarak vatandaşlarımızın araçlarının egzoz gazı emisyon ölçümlerini yaptırıp yaptırmadıklarının tespiti amacıyla denetimler yapılmıştır.

Müdürlüğümüz tarafından ilimizde yaşanan hava kirliliğine dikkat çekmek ve alınacak tedbirleri halkımıza duyurmak için, hava kirliliği, kalorifer ve soba yakma teknikleri, baca ve kazan temizliği, izolasyonun sağlanması, yakma saatleri, yakılması uygun olan ve olmayan yakıtlar ve özellikle sabah ve akşam saatlerinde enverziyonun sıkça yaşandığı, enverziyon yaşanan günlerde özellikle hasta kişilerin ve çocukların dikkatli olmaları, yakma saatlerinin düzenlenmesi, toplu taşıma araçlarının tercih edilmesi ile ilgili bilgiler hazırlanarak, sıklıkla basın kuruluşlarına gönderilmiş, gazetelerde konu sık gündeme getirilmiştir.

İlimiz hava kalitesi olarak değerlendirildiğinde; 2010 yılında hava kirliliğinde Ülke genelinde ikinci sırada, 2011 yılında günlük sınır değer aşımında ise 8. sırada yer alıyordu. Ancak, 2012 yılında kış dönemi için, İl Müdürlüğümüzce uygulanan “Temiz Hava Eylem Planı” projesi ile hava kalitesinde ciddi oranlarda iyileşme görülmüştür. 2013, 2014 ve 2015 ve 2016 yıllarında ise meteorolojik sebeplerden ötürü (kışın sert geçmesi ve kar yağışının olmaması, rüzgar hızının düşük olması vb.) hava kirliliği istenilen seviyeye düşürülemedi. Ancak, 2017 yılında il merkezinin yaklaşık %54’ünün ve 2018 yılında da, il merkezinin yaklaşık %58’inin doğalgaza geçmesi ile beraber hava kalitesinde büyük oranda iyileşme görülmüştür.

Çizelge A.9- Iğdır İlindeki Hava Kalitesi Ölçüm İstasyon Yerleri ve Ölçülen Parametreler (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

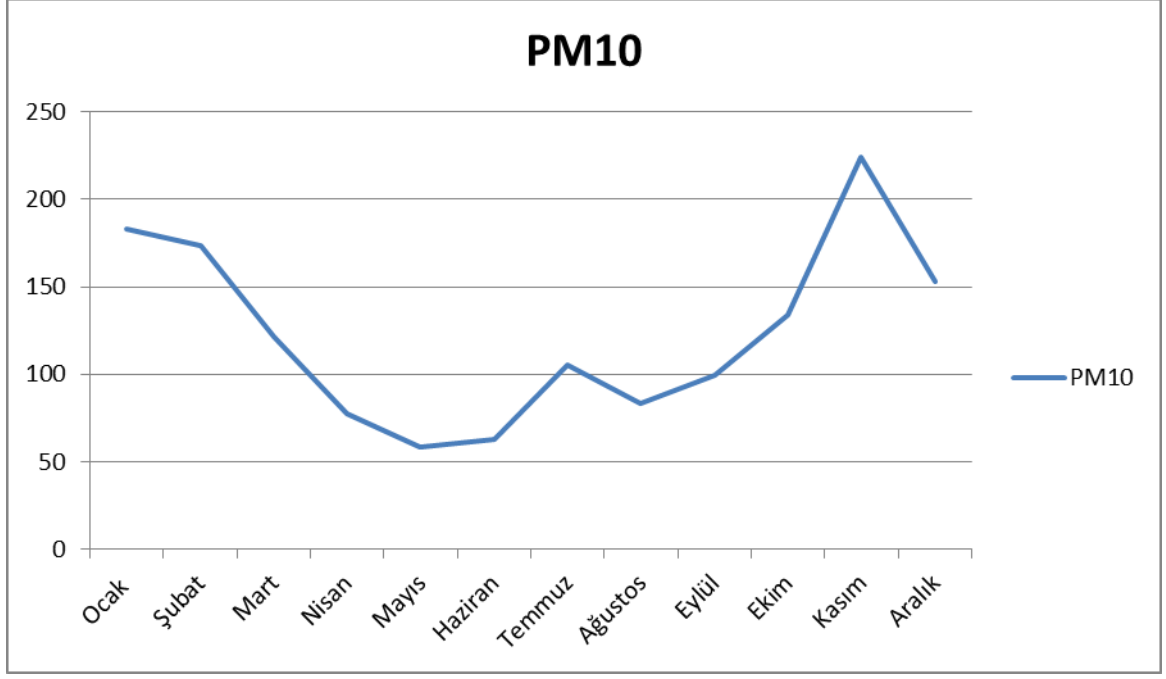
İSTASYON YERLERİ	KOORDİNATLARI (Enlem, Boylam)	HAVA KİRLİTİCİLERİ					
		SO ₂	NO _x	CO	O ₂	HC	PM
Meteoroloji Müdürlüğü Bahçesi	39°55'35.06" K 44°03'13.72" K	X	X				X
Aralık İlçesi TİGEM Bahçesi	39°47'10.50" K 44°37'12.46" K	X	X				X

A.4. Ölçüm İstasyonları

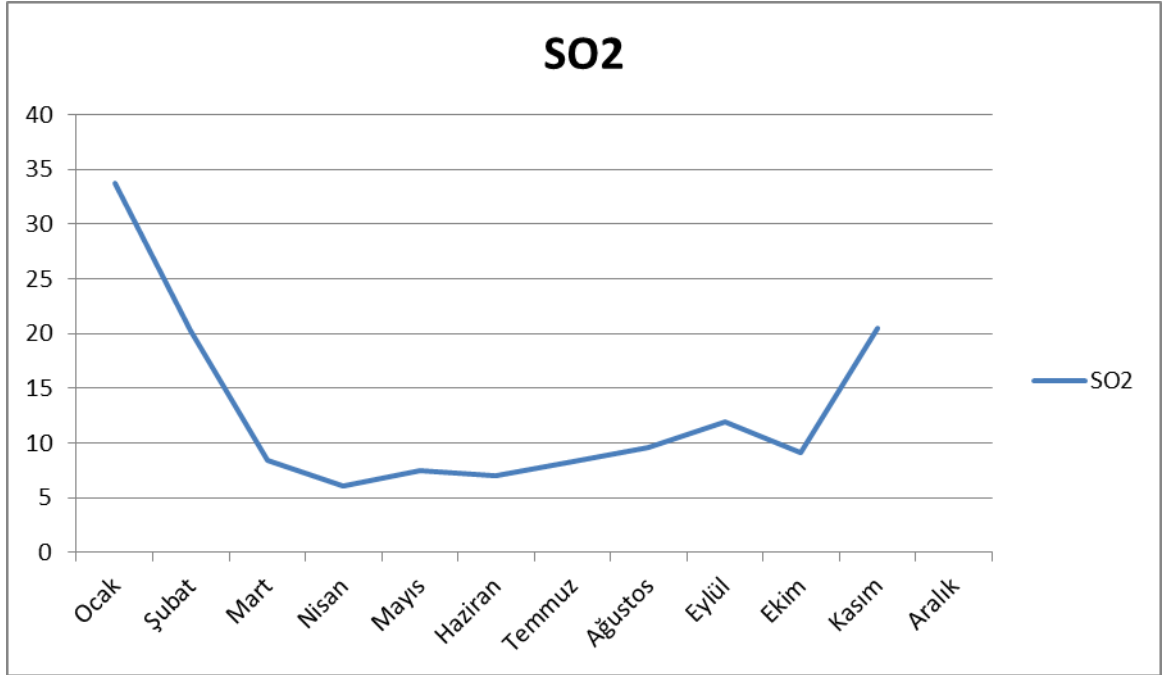
İlimizde Çevre ve Şehircilik Bakanlığımıza ait 2 adet Hava Ölçüm İstasyonu bulunmaktadır.

Harita A.1 – İl Merkezinde Bulunan Hava Kirliliği Ölçüm Cihazının Yeri (Google Earth, 2019)

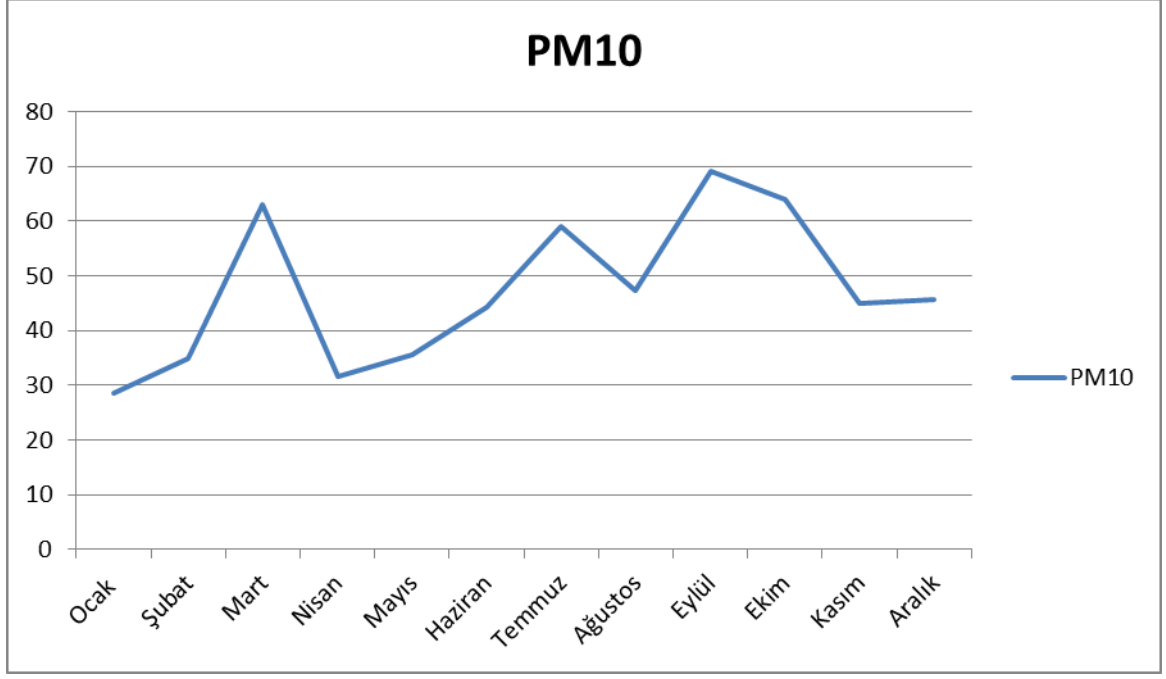

Grafik A.1- Iğdır İl Merkezi Çevre ve Şehircilik Bakanlığı İstasyonu PM₁₀ Parametresi Aylık Ortalama Değer Grafiği (2018)

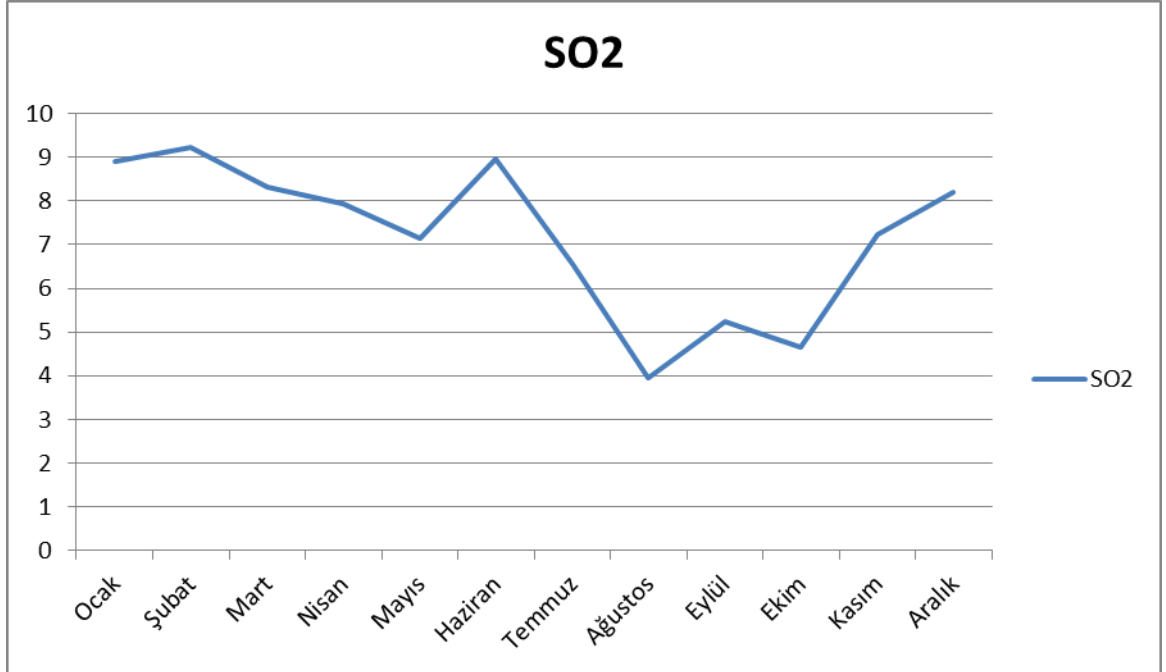

Grafik A.2- Iğdır İl Merkezi Çevre ve Şehircilik Bakanlığı İstasyonu SO₂ Parametresi Aylık Ortalama Değer Grafiği(2018)

Grafik A.1.1- Iğdır İli Aralık İlçesi Çevre ve Şehircilik Bakanlığı İstasyonu PM₁₀ Parametresi Aylık Ortalama Değer Grafiği (2018)

Grafik A.2.2- Iğdır İli Aralık İlçesi Çevre ve Şehircilik Bakanlığı İstasyonu SO₂ Parametresi Aylık Ortalama Değer Grafiği(2018)

**Çizelge A.10-Iğdır İlindeki 2018 Yılı Hava Kalitesi Parametreleri Aylık Ortalama Değerleri ve Sınır Değerin Aşıldığı Gün Sayısı
(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)**

Merkez	SO₂ µg/m³	AGS*	PM10 µg/m³	AGS*
Ocak	33,70	-	182,92	27
Şubat	20,20	-	173,62	26
Mart	8,38	-	121,67	24
Nisan	6,08	-	77,24	16
Mayıs	7,50	-	58,18	14
Haziran	7,05	-	63,12	19
Temmuz	8,25	-	105,29	23
Ağustos	9,61	-	83,12	22
Eylül	11,97	-	99,66	21
Ekim	9,13	-	133,59	16
Kasım	20,51	-	223,88	23
Aralık	-	-	152,79	22
ORTALAMA	14,03	-	119,11	20,9

Çizelge A.10.10 -İğdır İli Aralık İlçesi 2018 Yılı Hava Kalitesi Parametreleri Aylık Ortalama Değerleri ve Sınır Değerin Aşıldığı Gün Sayısı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

Aralık	SO ₂ µg/m ³	AGS*	PM10 µg/m ³	AGS*
Ocak	8,91	-	28,49	4
Şubat	9,22	-	34,99	5
Mart	8,33	-	62,95	20
Nisan	7,93	-	31,49	4
Mayıs	7,15	-	35,47	5
Haziran	8,95	-	44,35	8
Temmuz	6,56	-	59,14	13
Ağustos	3,94	-	47,36	9
Eylül	5,24	-	69,18	21
Ekim	4,65	-	63,90	20
Kasım	7,23	-	45,02	11
Aralık	8,21	-	45,61	11
ORTALAMA	7,19	-	51,14	10.9

A.5. Egzoz Gazı Emisyon Kontrolü

İlimizde 3 adet istasyona İl Müdürlüğümüz tarafından egzoz emisyon ölçüm yetki belgesi verilmiş olup, 2018 yılında, 15.761 adet egzoz emisyon pulu satışı yapılmıştır.

Çizelge A.11 - 2018 Yılında İğdır İlindeki Araç Sayısı ve Egzoz Ölçümü Yaptıran Araç Sayısı

(İl Emniyet Müdürlüğü /TUVTÜRK, 2 Adet Egzoz Muayene İstasyonu –TUIK, 2019)

Araç Sayısı					Egzoz Ölçümü Yaptıran Araç Sayısı				
Binek Otomobil	Hafif Ticari	Ağır Ticari	Diğerleri	TOPLAM	Binek Otomobil	Hafif Ticari	Ağır Ticari	Diğerleri	TOPLAM
6449	6894	3473	11218	28034	4555	7058	2629	1519	15761

A.6. Gürültü

Gürültü; insan ve toplum üzerinde olumsuz etki yapan ve istenmeyen seslerdir. Gürültü kirliliği kişinin işitme sağlığını ve algılamasını olumsuz yönde etkiler. Fizyolojik ve psikolojik dengelerini bozabilen ve iş performansını azaltarak verim düşüklüğüne sebep olan, çevrenin hoşluğunu ve sakinliğini yok ederek niteliğini değiştiren önemli bir çevre kirliliği türü olarak tanımlanmaktadır. Bir çevre sorunu olarak ele alındığında, gürültünün insan ve toplum sağlığı açısından kabul edilebilecek en yüksek düzeylerinin ortaya konması daha sonra incelenip çevredeki mevcut gürültü koşullarının ölçüm ve tahmin yöntemleriyle belirlenmesi ve bunlara bağlı olarak gürültünün bir sistem içinde kontrol altına alınması çalışmalarının yapılması gerekmektedir.

Gürültü, insanlarda işitme kayıplarının yanı sıra önemli bir stres ajanı olarak psikolojik, sinir ve dolaşım sistemlerini etkileyerek çeşitli hastalıklara yol açmaktadır. Dünyada ve ülkemizde, meslek hastalıkları arasında en yaygın olanı, gürültü nedenli işitme kayıplarıdır. Gürültü yalnızca işyeri zararlısı değil aynı zamanda da önemli bir çevresel patolojik etkidir. Sesin iki temel belirleyicisi, frekansı ve şiddetidir. Sesin şiddeti doğrudan kulak zarına ulaşan mekanik basınçla ilişkilidir ve desibel (dB) olarak ölçülür. Kulağımız 0-140 dB arası sesleri algılar. 140 dB, kulakta ağrı, kulak zarında yırtılma gibi etkiler yapar. Frekans ise saniyede geçen titreşim sayısıdır ve birimi hertz'dir (Hz). İnsan kulağı 20-20.000 Hz arasındaki sesleri duyar. Bu sınırın altındaki seslere infrasonik, üstündeki seslere de ultrasonik sesler denir. Konuşma sesi aralığı da 500-2000 Hz arasında değişir. Uluslararası standartlara göre, işitme sistemine zarar veren gürültü düzeyi, 100-10.000 MHz ve 85 dB düzeyidir.

Kişinin, sessiz bir ortamda 1,5 metreden günlük konuşmaları anlamakta güçlük çekmeye başladığı sınır, gürültü düzeyi olarak kabul edilebilir. Bu sınır 500, 1.000 ve 2.000 Hz frekanslarda ortalama 25 dB değerine karşılık gelmektedir.

Gürültü Kaynakları

Trafik Gürültüsü:

İlimiz genelinde araç sayısının fazla olması nedeniyle, İl bazında gürültü yükü fazla olmakla birlikte, trafikten kaynaklanan gürültü kirliliğini önlemek için, ağır tonajlı kaynakların şehir merkezine girmeleri yasaklanmıştır.

Endüstri Gürültüsü:

İlimizde gürültü kaynağı olabilecek ağır sanayi tesisleri bulunmamaktadır.

İnşaat Gürültüsü:

İlimizde, inşaat kaynaklı gürültü konusunda, İl Müdürlüğümüze yapılmış herhangi bir şikayet bulunmadığından, inşaat gürültüsü konusunda ölçüm çalışması yapılmamıştır.

Yerleşim Alanlarında Oluşan Gürültüler:

İlimizde işyerlerinde, evlerde, eğlence yerlerinde, kafelerde ve çay bahçelerinde oluşan gürültü konusunda, Müdürlüğümüz elemanları tarafından şikayet üzerine ve/veya rutin denetimler yapılmakta ve bu denetimler sırasında gürültü ölçüm cihazıyla yapılan ölçümler sonrasında gerekli uyarılar ve bilgilendirmelerle, halkımızın gürültü kirliliği konusunda bilinçlenmesi sağlanmaktadır.

Grafik A.3–İğdır İlinde 2018 Yılında Gürültü Konusunda Yapılan Şikayetlerin Dağılımı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

A.7. Temiz Hava Eylem Planları

2018 yılı Temiz Hava Eylem Planları İle ilgili olarak yapılan çalışmalara ait bilgiler aşağıda belirtilmiştir.

Eylem Planı Adı	Eylem	Gerçekleşme Durumu	Açıklama
İĞDIR İLİ THEP 2.Dönem (Temmuz- Aralık)	Isı Yalıtım Sistemi Kullanılması	Devam Ediyor	Isı yalıtım sistemi (yeni yapılan binalarda yalıtım belediye ve müdürlüğümüzce zorunlu tutularak yaptırılmakta, eskilerde ise bilgilendirme çalışmaları ile yapılmaktadır.
	Münaveveli yakma sistemi kullanılması	Devam Ediyor	Münaveveli yakma sistemi (Kirliliğin yoğun olduğu zaman dilimlerinde özellikle her yıl münaveveli yakma sistemi uygulanmaya çalışılmaktadır.)
	Denetimlerin yapılması	Devam Ediyor	Denetimler yakıt olarak 2018’de yaklaşık 200 konut, 20 işletme, 20 kamu kurumu denetimi ile analiz işlemleri ve egzoz denetimleri olarak da 42 adet yapılmış emisyon ölçüm denetimleri bulunmaktadır.
	Bilinçlendirme ve bilgilendirme çalışması	Devam Ediyor	Bilinçlendirme ve bilgilendirme çalışmaları her yıl basın ve yayın yolu ile yapılmaktadır.
	Kursların verilmesi	Devam Ediyor	Kurslar, 2018’de ortalama 50 adet eğitim verilmiştir.
	Çevre eğitimlerinin verilmesi	Devam Ediyor	Çevre eğitimleri kapsamında,2018’de yaklaşık 500 adet eğitim verilmiştir.
	Ağaçlandırma çalışmalarının yapılması	Devam Ediyor	Ağaçlandırma çalışmaları kapsamında, 2018’de yaklaşık 56 ha ağaçlandırma, 560 ha erozyon kontrol çalışması, 5 km yol kenarı ağaçlandırması yapılmıştır.
	Yolların asfalt malzeme ile kaplanması	Devam Ediyor	Şehir içi ve şehirler arası yolların asfalt ve bitümlü malzeme ile kaplanması kapsamında, 2018 temmuz-aralık arası yaklaşık 47919 m3 asfalt yol yapılmıştır.
	Doğalgaz kullanımı	Devam Ediyor	Doğalgaz kullanımı, 2018 aralık itibari ile toplamda 12.821 abone doğalgaza geçmiştir.

A.8. İklim Değişikliği Eylem Planı Çerçevesinde Yapılan Çalışmalar

İklim Değişikliği Eylem Planı çerçevesinde, Iğdır Belediye Başkanlığınca İl Müdürlüğümüze gönderilen İDEP Eylemlerine göre; kanalizasyon sisteminin yenilenmesi konusunda, Iğdır Entegre Su Projesi kapsamında, ayırık sistemle yağmur sularının ayrı toplanması planlanmaktadır. Bakanlığımız, Avrupa Birliği Yatırımları Daire Başkanlığı tarafından da desteklenen söz konusu proje kapsamında kanalizasyon ve yağmur suyu şebekeleri inşa edilecektir.

A.9. Sonuç ve Değerlendirme

İlimizin hava kalitesini etkileyen meteorolojik, coğrafik, topoğrafik v.b koşullarında iyileştirme yapılamasa bile, değiştirilebilecek hususlar için, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğümüz ile diğer kurum ve kuruluşların çabaları ve vatandaşların bilinçli davranışları ile, hava kalitesi en iyi düzeye getirilmeye çalışılmaktadır.

Kaynaklar

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

TUV-TURK

TUİK

B. SU VE SU KAYNAKLARI

B.1. İlin Su Kaynakları ve Potansiyeli

B.1.1. Yüzeysel Sular

B.1.1.1. Akarsular

İlimizde bulunan akarsular ve uzunlukları Çizelge B.12’de verilmiştir.

Çizelge B.12 –İğdır İlindeki Akarsular (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

AKARSU İSMİ	Toplam Uzunluğu (km)	İl Sınırları İçindeki Uzunluğu (km)	Debisi (m ³ /sn)	Kolu Olduğu Akarsu	Kullanım Amacı
Aras Nehri	930	548	42.2	Kura Nehri	Enerji ve Sulama
Orta Karasu Çayı	10.5	10.5	5	Aras Nehri	Sulama
Aşağı Karasu Çayı	12	12	5	Aras Nehri	Sulama

B.1.1.2. Doğal Göller, Göletler ve Rezervuarlar

İlimizde sulak alan olarak, bilgilerini Bakanlığımıza göndermiş olduğumuz göl statüsünde olabilecek Bulakbaşı Sazlığı bulunmaktadır. 135 Ha’lık alan üzerinde Ağrı Dağı’ndan çıkan su kaynakları ile beslenen bir göldür. Gölün etrafında bulunan köylerde yapılan tarım ve hayvancılık gölü kirletebilecek etkenlerdir. Ancak göldeki organik kirlilik ile ilgili bir çalışma yapılmamıştır. Ağrı Dağı’ndan çıkan su kaynakları ile beslenen bu göl, 1380 Sayılı Su Ürünleri Kanunu kapsamında olan Su Ürünleri İstihsal ve Üreme Sahasıdır. 2013 yılı içerisinde tescil edilen sulak alan bulunmamaktadır. Aras-Karasu sulak alanı 65.130 Ha olup henüz hazırlanmış bir yönetim planı bulunmamaktadır.

Çizelge B.13-İğdır İlindeki Mevcut Sulama Göletleri (Orman ve Su İşleri Şube Müdürlüğü, 2019)

Göletin Adı	Tipi	Göl hacmi, m ³	Sulama Alanı (net), ha	Çekilen Su Miktarı, (m ³)	Kullanım Amacı
Bulakbaşı Sazlığı	Sazlık		135	-	Su Ürünleri İstihsal ve üreme sahası

B.1.2. Yeraltı Suları

Çizelge B.14– İğdır İlindeki Yeraltı Suyu Potansiyeli (Çevre Durum Raporu 2011)

Kaynağın İsmi	hm ³ /yıl
Orta Karasu Çayı Kaynakları	31.535
Aşağı Karasu Kaynağı	157.680
Suveren Kaynağı	15.765

B.1.2.1 Yeraltı Su Seviyeleri;

Iğdır Ovası akifer yönünden geniş bir alana sahiptir. Akiferin taban derinliği, Yaycı, Enginalan ve Çavuşbahçe köylerinden geçen çizgi ile Çalpala köyleri arasında kalan sahada, 100-150 m. kadardır. Bunun dışında Batı ve Doğu Iğdır Ovalarında akiferin taban derinliği 150-200 m. arasındadır. Ancak, Koçkırın Köyünde yapılan sondaj çalışması sonucunda akiferin taban derinliğinin 250 m. olduğu tespit edilmiştir. Akiferden saniyede yaklaşık 70 lt su çekilebilir.

Su havzasında açılan sondaj kuyularından alınan numunelerde, yapılan analizlerin sonucuna göre, Organik Madde 0,30 ile 3,76 mgr/O2/lt arasında değişiklik göstermektedir. Sulama suyu yönünden C2S1-C3S1 aralığındadır.

Yüksek tuzluluk gösteren alanlar; Batı Iğdır Ovasının güneyinde Halfeli, Karakuyu, Erhacı ve Iğdır arasında kalan saha ile Doğu Iğdır Ovasının tamamını kapsayan Taşburun, Bulakbaşı, Kırabaşı, Saraçlı, Tazeköy ve Kerimbeyli arasında kalan geniş sahadır. Bu sahada suyun pH değeri 7-8,5 arasındadır.

a)Orta Karasu Çayı Kaynakları: Doğu Iğdır Ovasının güneyinde Bulakbaşı ile Hıdırlı Köyü arasında, başlıca Bulakbaşı, Yazlık ve Gürgöre gibi yüksek debili kaynaklardan meydana gelmiş bir zon alır. Alüvyon-Bazalt kantağından çıkmaktadır. pH değeri 7,4-8,2 arasındadır. Orta sertlikte, orta tuzlu ve az sodyumlu sulardır.

b) Aşağı Karasu Kaynağı: Ateş Tepenin güneyinde Türkiye–İran sınırından çıkmaktadır. Başlangıçta debileri 1 m³/sn olup, Aras Nehrine döküldüğü yerdeki toplam boşalım 5 m³/sn dir. C3S1 aralığında olan az sodyumlu sulardır.

c) Suveren Kaynağı: Suveren Köyü'nün 1 km. güneyinden çıkan kaynak suyu, 1 km. aktıktan sonra tekrar kayalar içine süzülerek kaybolur. Debisi 30 – 60 lt/sn' dir.

Yeraltı Suyu Oluşumu: Ovada yağışın yeterli derecede olmaması sebebiyle ve fazla su sıfır olduğundan, yeraltı suyuna yağıştan beslenme yoktur. Akifer, başlıca güneydeki volkanik kayalardan yanal olarak, Aras Nehri ile kuzeyden ve sulama suyundan süzülme ile beslenmektedir.

Iğdır Ovası'nda yeraltı suları hakkında bilgi almak amacıyla, sığ akiferde (6-10 m.) ve derin akiferde sondaj kuyuları açılmıştır. Sığ akiferde açılmış kuyu sularının hepsinde, EC ve toplam tuz değerleri müsaade edilen değerlerin üstünde bulunmaktadır. Ayrıca, çoğunda Ca, Mg, SO₄, Cl ve sertlik değerleri, müsaade edilebilen değerlerin üstündedir. Bu nedenle sığ kuyu suları içmeye uygun değildir.

B.1.3. Denizler

İl sınırları içinde deniz yoktur.

B.2. Su Kaynaklarının Kalitesi

Iğdır Ovası'nda yer altı suları hakkında bilgi almak amacıyla sığ akiferde (6-10 m) ve derin akiferde sondaj kuyuları açılmıştır. Sığ akiferde açılmış kuyu sularının hepsinde EC ve toplam tuz değerleri müsaade edilen değerlerin üstünde bulunmaktadır. Ayrıca çoğunda Ca, Mg, SO₄, Cl ve sertlik değerleri müsaade edilebilen değerlerin üstündedir. Bu

nedenle sığ kuyu suları içmeye uygun değildir. İlimizde Gaziler, Acıçay, Hamurkesen, Yazlık Köyü, Gürgöre ve Hıdırlı kaynak sularından düzenli olarak su numunesi alınarak, kimyasal ve ağır metal analizleri yapılmaktadır. Söz konusu su kaynaklarında kirletici vasfı olmamasına karşılık, Hamurkesen kaynağı dışındaki kaynakların, ağır metal içeriklerine bakıldığında, içme ve kullanma suyu olarak kullanılması uygun bulunmamıştır.

Çizelge B.15 - Iğdır İlinde 2018 Yılı Yüzey ve Yeraltı Sularında Tarımsal Faaliyetlerden Kaynaklanan Nitrat Kirliliği İle İlgili Analiz Sonuçları

(Kaynak, yıl)

Su Kaynağı nın Cinsi (Yüzey/ Yeraltı)	Adı	Kullanım amacı ve kullanılan miktar				Analiz Yapılan İstasyonun				
		İçme ve kullanma suyu	Enerji üretimi	Sulama suyu	Endüst- riyel su temini	Akım gözlem istasyo- nu kodu	Analiz sonuçları YSKY (Tablo-5)	Yeri (İlçe, Köy, Mevkii)	Koordi- natları (YAS için)	Yıllık Ortalama Nitrat Değeri (mg/L)
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

B.3. Su Kaynaklarının Kirlilik Durumu

B.3.1. Noktasal kaynaklar

B.3.1.1. Endüstriyel Kaynaklar

İl genelinde yalnızca Iğdır-Tuzluca karayolunda OSB alanı mevcut olup, İlimiz genelinde, alıcı ortama yoğun endüstriyel kaynaklı atıksu deşarjı söz konusu değildir.

B.3.1.2. Evsel Kaynaklar:

Şehir kanalizasyon sistemi dal yapısında olup, ayırık sistem esasına göre projelendirilmiştir. İlimizin evsel atık suları ve yağmur suları mevcut kanalizasyon şebekesine bağlanmaktadır. Evsel atıksular için Atıksu Arıtma Tesisi henüz mevcut değildir. Atıksu Arıtma Tesisi ile ilgili fizibilite çalışmaları IPA kapsamında devam etmektedir.

B.3.2. Yayılı Kaynaklar

B.3.2.1. Tarımsal Kaynaklar

Tarımsal faaliyetlerde kullanılan gübre ve toprağın aşırı sulama ile su kaynaklarına taşınması, vatandaşların bağ ve bahçelerinde kullandığı ilaçların boş kutularını sulama kanallarına atmaları kirliliğe neden olmaktadır. Yine, İlimizde erozyon sonucu bir miktar toprak, su kaynaklarına taşınmaktadır.

B.4. Deniz Kıyı Sularının Kirlilik Durumu

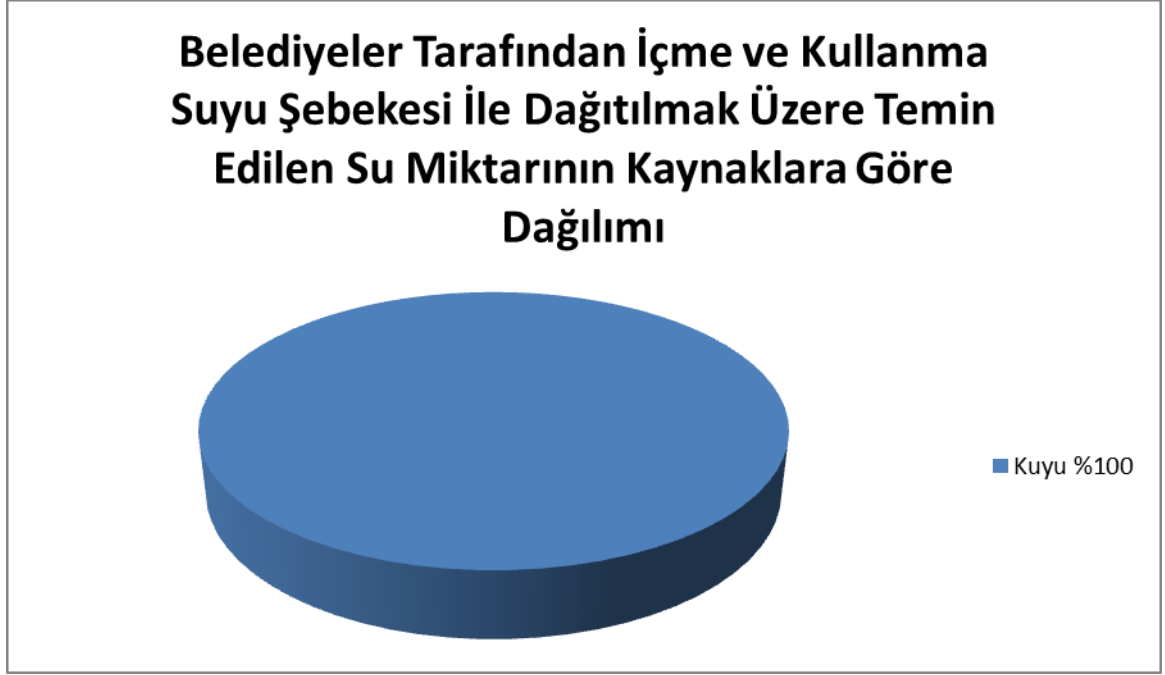
İlimizde deniz bulunmamaktadır.

B.5. Sektörel Su Kullanımları ve Yapılan Su Tahsisleri

B.5.1. İçme ve Kullanma Suyu

B.5.1.1 Yüzeysel Su Kaynaklarından Kullanılan Su Miktarı ve İçme Suyu Arıtım Tesisi Mevcudiyeti

İlimizde içme suyu arıtma tesisi bulunmamaktadır. İçme suyu yüzeysel kaynaktan karşılanmamakta, yeraltı suyundan karşılanmaktadır.

Grafik B.1 - Iğdır İlinde 2018 Yılı Belediyeler Tarafından İçme ve Kullanma Suyu Şebekesi İle Dağıtılmak Üzere Temin Edilen Su Miktarının Kaynaklara Göre Dağılımı

(Iğdır Belediye Başkanlığı, 2019)

B.5.1.2. Yeraltı Su Kaynaklarından Temin Edilen Su Miktarı ve İçme Suyu Arıtım Tesisi Mevcudiyeti

İlde 6.025.000 m³/yıl miktarında içme suyu, 9 adet derin kuyudan alınan Q=175 lt/sn ile karşılanmaktadır. Kişi başına düşen su miktarı 152 lt/kişi-gün içme suyu olarak kullanılmaktadır.

İlde içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen belediye sayısı ve bu kapsamda hizmet alan nüfus, aşağıda tablo halinde verilmiştir.

B.5.1.3. İçme Suyu Temin Edilen Kaynağın Adı, Mevcut Durumu, Potansiyeli vb.

İlimizde içme suyu temin edilen 9 adet Kuyudan alınan sular şehir merkezinde yapılan KK=855.50m. olan $V=4.000 \text{ m}^3$ 'lük betonarme gömme toplama deposuna terfi edilmektedir. $V=4.000 \text{ m}^3$ 'lük deponun hemen yanında inşa edilen 4 gruplu ana terfi merkezi ise Doğu ve Batı olarak iki zona ayrılmış şebekenin ayaklı depolarına içme suyu terfi edilmektedir. Batı bölgesinin ihtiyacı için $V=100 \text{ m}^3$ 'lük ayaklı depoya $Q=42.00 \text{ lt/sn}$ su terfi edilmektedir. Doğu bölgesinin ihtiyacı için ise $V=300 \text{ m}^3$ 'lük ayaklı depoya $Q=108,00 \text{ lt/sn}$ su terfi edilmesi öngörülmüş olmasına karşın şu anki işletme itibariyle yalnızca $V=4.000 \text{ m}^3$ 'lük toplama deposundan alınan sular, ana terfi merkezi vasıtası ile direk şebekeye basılmaktadır. Ayaklı depoların altına belediye tarafından by-pass yapılmıştır. Bu by-pass vasıtası ile, şebeke dolduğunda ayaklı depo bağlantı hattı denge bacası marifetiyle olumsuz basınçlar giderilmeye çalışılmıştır. Iğdır ilinin mevcut şebekesi Doğu ve Batı olarak iki bölgeye ayrılmıştır. Batı şebekesi 100 m^3 'lük ayaklı depodan beslenmektedir. Şebekede EDK=858,00 m., EYK=863,00 m.'dir. Doğu şebekesi 300 m^3 'lük ayaklı depodan beslenmektedir. Şebekede EDK=850,00 metre, EYK=860,00 metredir.

B.5.2. Sulama

B.5.2.1. Salma Sulama Yapılan Alan ve Kullanılan Su Miktarı

Konu ile ilgili detaylı bilgi edinilememiştir.

B.5.2.2. Damlama, Yağmurlama veya Basınçlı Sulama Yapılan Alan ve Kullanılan Su Miktarı

Konu ile ilgili detaylı bilgi edinilememiştir.

B.5.3. Endüstriyel Su Temini

İlimizde, OSB' nin içme ve kullanma suyu sondaj kuyuları ile Iğdır Orman İşletme Müdürlüğü tarafından yapılan ortak çalışma neticesinde, Yeşil Kuşak Kent Ormanında açılan kuyulardaki yeraltı suyundan temin edilmektedir.

Grafik B.2 - Iğdır İlinde 2018 Yılında Endüstrinin Kullandığı Suyun Kaynaklara Göre Dağılımı (Iğdır Belediye Başkanlığı, 2019)

B.5.4. Enerji Üretimi Amacıyla Su Kullanımı

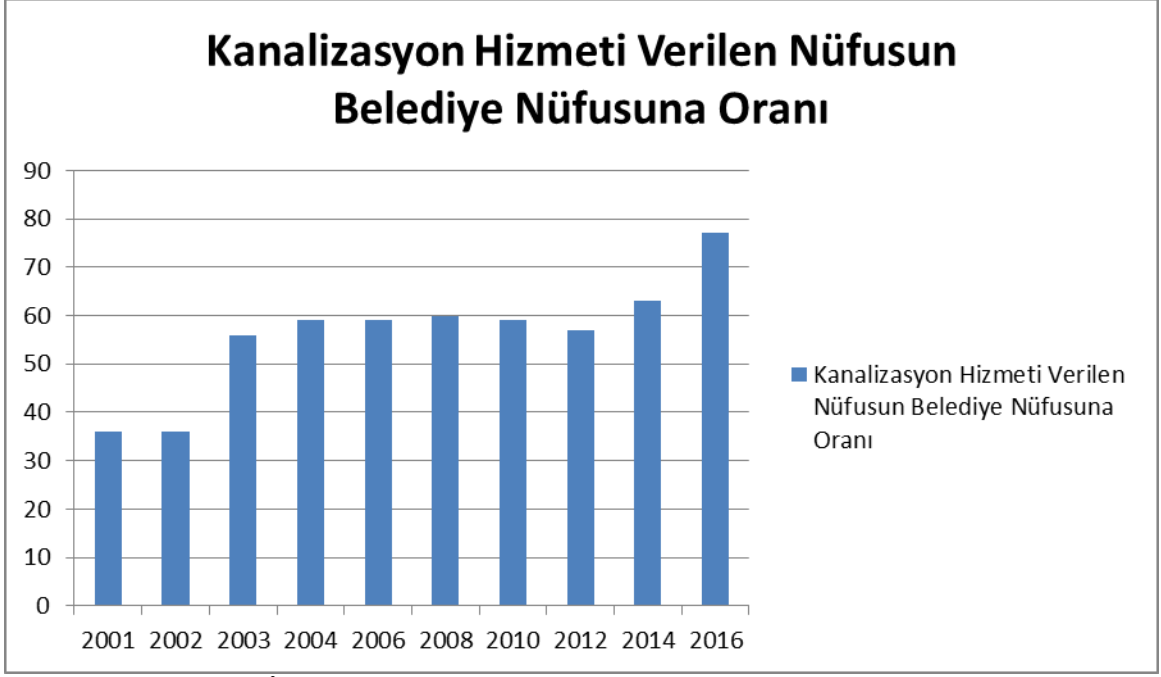
İlimizde DSİ tarafından enerji üretmek amacıyla yapılan ve yap- işlet- devret (YİD) modeli uygulanan ve şu anda işletmede olan 2 adet Hidroelektrik Santrali (HES) ile özel teşebbüse ait işletmede olan 1 adet Hidroelektrik Santrali (HES) mevcuttur.

B.5.5. Rekreatif Su Kullanımı

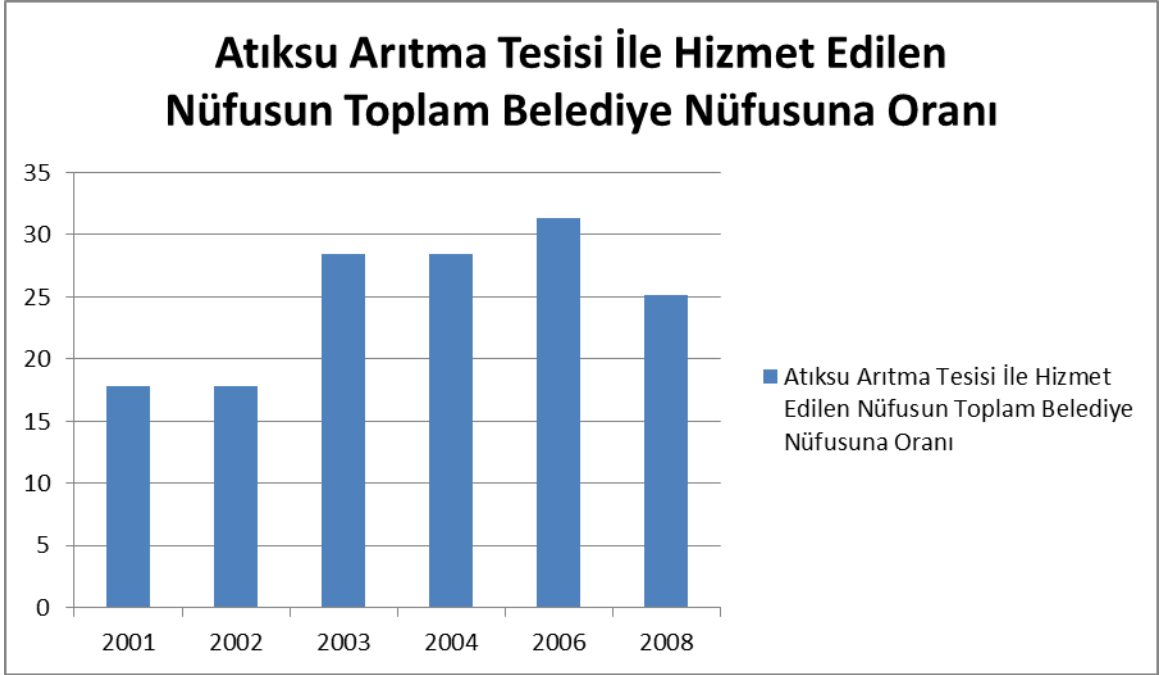
İlimiz genelinde rekreatif amaçlı su kullanımı söz konusu değildir.

B.6. Çevresel Altyapı

B.6.1. Kentsel Kanalizasyon Sistemi ve Atıksu Arıtma Tesisi Hizmetleri

Grafik B.3 - Iğdır İlinde Kanalizasyon Hizmeti Verilen Nüfusun Belediye Nüfusuna Oranı
(TÜİK,2019)

Grafik B.4 – Iğdır İlinde Atıksu Arıtma Tesisi İle Hizmet Edilen Nüfusun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı
(TÜİK,2019)

B.6.2. Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) ve Münferit Sanayiler Atıksu Altyapı Tesisleri

İlimizde Çalpala Köyü hudutları içerisinde 200 hektarlık bir alanda “İğdır Organize Sanayi Bölgesi”nin 67 hektarlık birinci ve 133 hektarlık ikinci etabının altyapısının bitirilmesi ile birlikte (2. Etabın elektrik işlemleri, 30/11/2016 tarihinde tamamlanmıştır.) 2018 yılı sonu itibari ile 17’si üretimde, 19’u inşaata aşamasında olup; Ayrıca arsa tahsisi yapılan 5 adet yatırımcı firma ise proje yapım aşamasındadır.

Organize Sanayi Bölgesinin atıksu arıtma tesisi bulunmamakla birlikte, ön etüt arıtma tesisi projesi hazırlanmış olup, kirlilik parametreleri belirlenmiş ve OSB’deki üretim portföyüne göre ilerleyen dönemlerde projelendirme yapılarak yapım sürecine geçilecektir.

Çizelge B.17 – İğdır İlindeki 2018 Yılı OSB’lerde Atıksu Arıtma Tesislerinin Durumu
(Kaynak, yıl)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	SAİS Kabini Durumu (var/yok)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı
İğdır OSB	Yok					

B.6.3. Katı Atık Düzenli Depolama Tesisleri

İlimizde Melekli Beldesi Hanako Mevkiinde İğdır İli Çevre Hizmetleri Birlik Başkanlığı tarafından yapılmış olan Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi mevcuttur.

Harita B.1- Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi (Google Earth)

Katı Atık Düzenli Depolama tesisinde çöp suları, tesiste mevcut olan drenaj sistemi marifetiyle sızdırmaz çöp sızıntı suyu havuzlarında toplanır ve buradan gündüz sıcak havalarda pompa vasıtasıyla çöplerin üzerine geri devir yöntemiyle pompalanarak çöp sızıntı sularının hacmi azaltılır. Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi 2013 yılı itibariyle faaliyete geçmiş olup Çevre İzni kapsamında “Bakanlığımızca verilmiş olan 23.01.2015 tarihli Çevre İzin ve Lisans Belgesi” mevcuttur.

B.6.4. Atıksuların Geri Kazanılması ve Tekrar Kullanılması

İlimizde Belediye Başkanlığı'na ait atıksu arıtma tesisi bulunmamakla beraber özel teşebbüse ait 3 adet Atıksu Arıtma Tesisi bulunmaktadır.

B.7. Toprak Kirliliği ve Kontrolü

B.7.1. Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalar

İlimizde, noktasal kaynaklı toprak kirliliği tespit edilmemiştir.

Çizelge B.18- Iğdır İlinde 2018 Yılı Tespit Edilen Noktasal Kaynaklı Toprak Kirliliğine İlişkin Veriler (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

Potansiyel kirlenici faaliyetler var mı?	Var	Yok	Varsa Ne/Neler Olduğunu Belirtiniz
Potansiyel kirlenici faaliyetler var mı?		Yok	

B.7.2. Arıtma Çamurlarının Toprakta Kullanımı

İlimizde, Atıksu Arıtma Tesislerinden kaynaklı oluşan arıtma çamurlarının bertarafı ile ilgili mevzuat çerçevesinde işlemler yapılmaktadır.

B.7.3.Madencilik Faaliyetleri İle Bozulan Arazilerin Doğaya Yeniden Kazandırılmasına İlişkin Yapılan Çalışmalar

İlimizde maden ocağı olarak, pomza ve kum-çakıl ocakları mevcuttur. İlde bulunan iki adet pomza ocağına ait, 1 adet bazalt ocağı ve kırma eleme tesisine ait ve 8 adet kum-çakıl ocağına ait “Doğaya Yeniden Kazandırma Planı” mevcut olup, söz konusu maden ocakları halen çalışmaya devam etmektedir. Doğaya Yeniden Kazandırma Planı dahilinde herhangi bir işlem yapılmamıştır. İlimiz sınırları içerisinde yer alan maden çıkarma ve işleme tesislerine ait bilgiler aşağıda tablo halinde verilmektedir.

B.7.4. Tarımsal Faaliyetler İle Oluşan Toprak Kirliliği

İlimizde tarım alanlarının kullanılması sonucu tespit edilen herhangi toprak kirliliği yoktur. Kullanılan ticari gübrelere ilişkin veriler Çizelge B.7 ve B. 8 de verilmiştir.

Çizelge B.19– Iğdır İlinde 2018 Yılında Kullanılan Ticari Gübre Tüketiminin Bitki Besin Maddesi Bazında ve Yıllık Tüketim Miktarları (İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2019)

Bitki Besin Maddesi (N, P, K olarak)	Bitki Besin Maddesi Bazında Kullanılan Miktar (ton)	İlde Ticari Gübre Kullanılarak Tarım Yapılan Toplam Alan (ha)
Azot	13.000	65.000
Fosfor	16.000	
Potas	160	
TOPLAM	29.160	65.000

Çizelge B.20- Iğdır İlinde 2018 Yılında Tarımda Kullanılan Girdilerden Gübreler Haricindeki Diğer Kimyasal Maddeler (Tarımsal İlaçlar vb) (İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2019)

Yıl	Zirai Mücadele İlacının Grup Adı	Kullanılan Miktarı (kg)	Kullanıldıkları Toplam Alan (ha)
2018	İnsektisitler	1.025	51.700
	Herbisitler	110.000	
	Fungisitler	17.738	
	Akarisit.	3.355	
	Kışlık ve Yazlık Yağlar	54.000	

Çizelge B.21 - Iğdır İlinde 2018 Yılında Topraktaki Pestisit vb Tarım İlacı Birikimini Tespit Etmek Amacıyla Yapılmış Analizin Sonuçları
(Kaynak, yıl)

Analizi Yapan Kurum/Kuruluş	Analiz Yapılan Yer (İlçe, Köy, Mevkii, Koordinatları)	Analiz Tarihi	Analiz Edilen Madde	Tespit Edilen Birikim Miktarı (µg/kg- fırın kuru toprak)
-	-	-	-	-

B.8. Sonuç ve Değerlendirme

İlimizin Atıksu sorunlarının iyileştirmek için Bakanlığımız ve Avrupa Birliğinin ortaklaşa fonunda (IPA) öncelikli iller kapsamındadır. Sanayinin ilde gelişmemiş olması nedeniyle, Toprak Kirliliği ve Endüstriyel Atıksu kirliliği görülmemektedir.

Kaynaklar

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

TUİK

İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2019

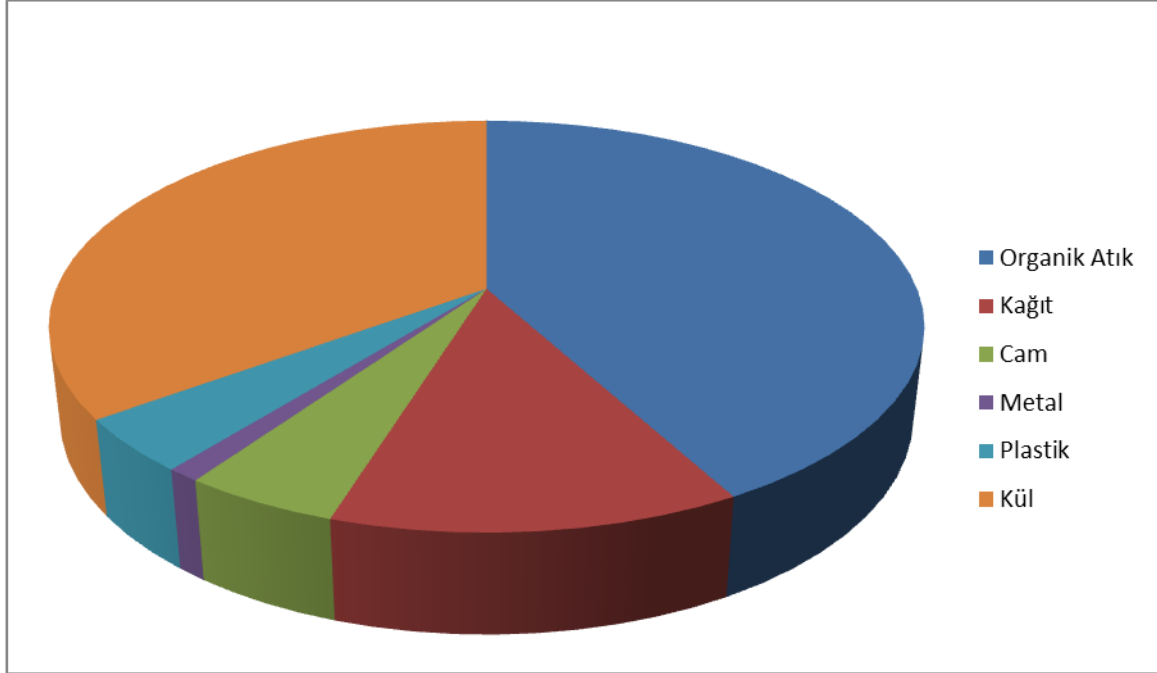
Çevre Durum Raporu, 2010

C. ATIK

C.1. Belediye Atıkları (Katı Atık Bertaraf Tesisleri)

İlimizde Çevre Hizmetleri Birlik Başkanlığı tarafından yapılan Katı Atık Düzenli Depolama tesisi 2012 yılı itibariyle faaliyete geçmemiş olup, 2013 yılında Birlik Başkanlığı tarafından işletilmesine başlanılmıştır. Iğdır Merkez Belediye Başkanlığı tarafından yapılan analiz sonucu Katı Atık kompozisyonu Grafik C.1’de verilmiştir.

Grafik C.1- Iğdır İlindeki 2018 Yılı Atık Miktarı ve Kompozisyonu (Iğdır Belediye Başkanlığı, 2019)

Çizelge C.23- Iğdır İlindeki 2018 Yılı Atık Miktar ve Kompozisyonu (Iğdır Belediye Başkanlığı, 2019)

İl/İlçe Belediye veya Birliğin Adı	Birlik ise Birliğe Üye Olan Belediyeler	Nüfus		Toplanan Ortalama Katı Atık Miktarı (ton/gün)		Geri Kazanılan Ortalama Atık Miktarı (ton/gün)		Kişi Başına Üretilen Ortalama Katı Atık Miktarı (kg/gün)		Atık Kompozisyonu (yıllık ortalama, %)					
		Yaz	Kış	Yaz	Kış	Yaz	Kış	Yaz	Kış	Organik	Kağıt	Cam	Metal	Plastik	Kül
Çevre Hizmetleri Birlik Başkanlığı tarafından yapımı gerçekleştirilen Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi 2013 yılında işletmeye alınmıştır.	Iğdır Merkez	91.300	91.300	80	100			1	1,1	48	12	3,1	1,1	4,2	25
	Iğdır Karakoyunlu	2.886	2.886	1	1			1	1,1						
	Iğdır Tuzluca	9.586	9.586	6	6			1	1,1						
	Iğdır Aralık	6.497	6.497	4	4			1	1,1						
	Iğdır Melekli	3.750	3.750	2	2			1	1,1						
	Iğdır Hoşhaber	2.830	2.830	1	1			1	1,1						
	Iğdır Halfeli	7.540	7.540	3	3			1	1,1						
	Iğdır İl Özel İdaresi	11.950	11.950					1	1,1						
	Ağrı Doğubeyazıt	77.079	77.079					1	1,1						
	Ağrı Diyadin	20.597	20.597					1	1,1						
	Birlik Geneli	234.015	234.015					1	1,1						

C.2. Hafriyat Toprağı, İnşaat Ve Yıkıntı Atıkları

İlimizde,“Hafriyat Toprağı İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında, hafriyat, inşaat ve yıkıntı atıklarının depolanması amacıyla depolama yeri belirlemek için çalışmalar yapılmaktadır. Belediye Başkanlığı tarafından Alikamerli Mahallesi sınırları içinde kalan, eskiden kum ocağı olarak kullanılan alanın, hemen yakınında yerleşim biriminin ve tarım arazilerinin bulunması sebebiyle, hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları depolama alanı olarak kullanılmasının uygun olmadığı Belediye Başkanlığına bildirilmiştir. Belediye Başkanlığınca alternatif yer seçimine gidilmiştir. Belediye Başkanlığı tarafından Küllük Köyü sınırları içerisinde kalan 3223 nolu parsel içinde bulunan alanın hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları depolanması amacıyla Milli Emlak Müdürlüğüne müracaat edilmiştir.

C.3. Sıfır Atık Yönetimi

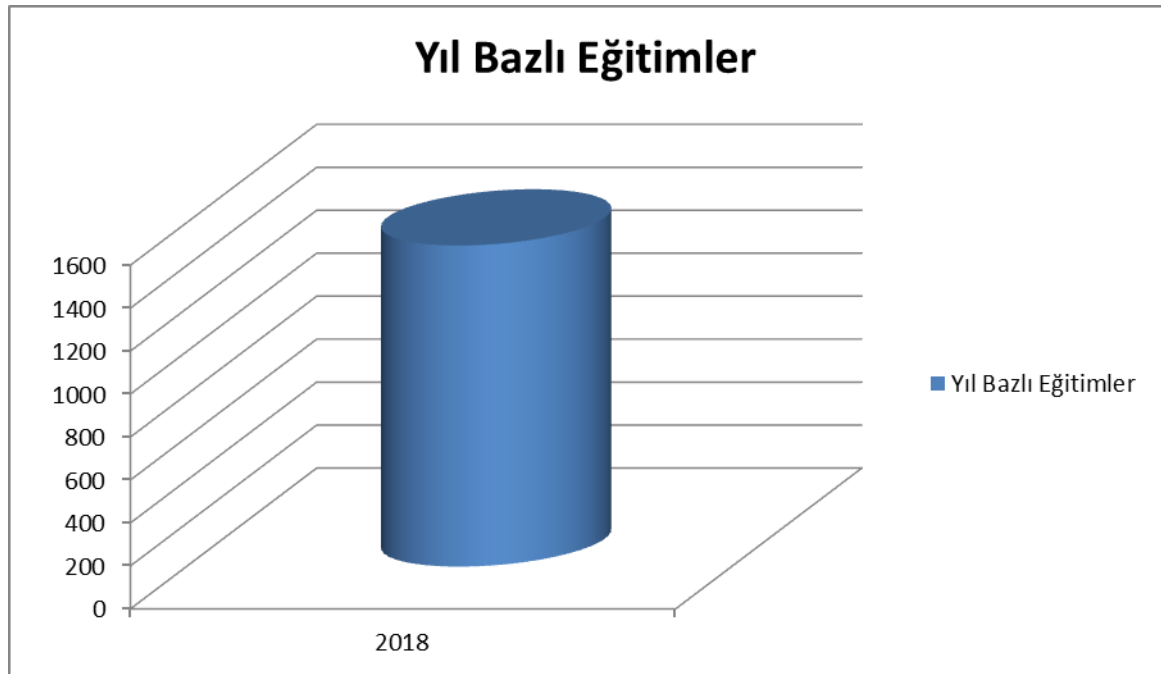
Sıfır Atık Yönetimi kapsamında hedef kitlelere yönelik eğitimler, ilde yer alan atık getirme merkezleri ve bilgileri, toplanan atık miktarları, sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayıları ve üretilen kompost miktarlarına ilişkin bütün paydaşların yaptığı işlere sayısal değerler aşağıda belirtilmiştir.

C.3.1. Eğitimler

Çizelge C.24 – 2018 Yılında Sıfır Atık Yönetimi Kapsamında Verilen Eğitimler

(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü,2019)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	4	245
Öğrenci	6	1250

Grafik C.2 – Yıllar Bazında Sıfır Atık Yönetimi Kapsamında Verilen Eğitimlere Katılan Kişi Sayısı

(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü,2019)

C.3.2. Atık Getirme Merkezleri

Iğdır İlinde Atık Getirme Merkezi bulunmamaktadır.

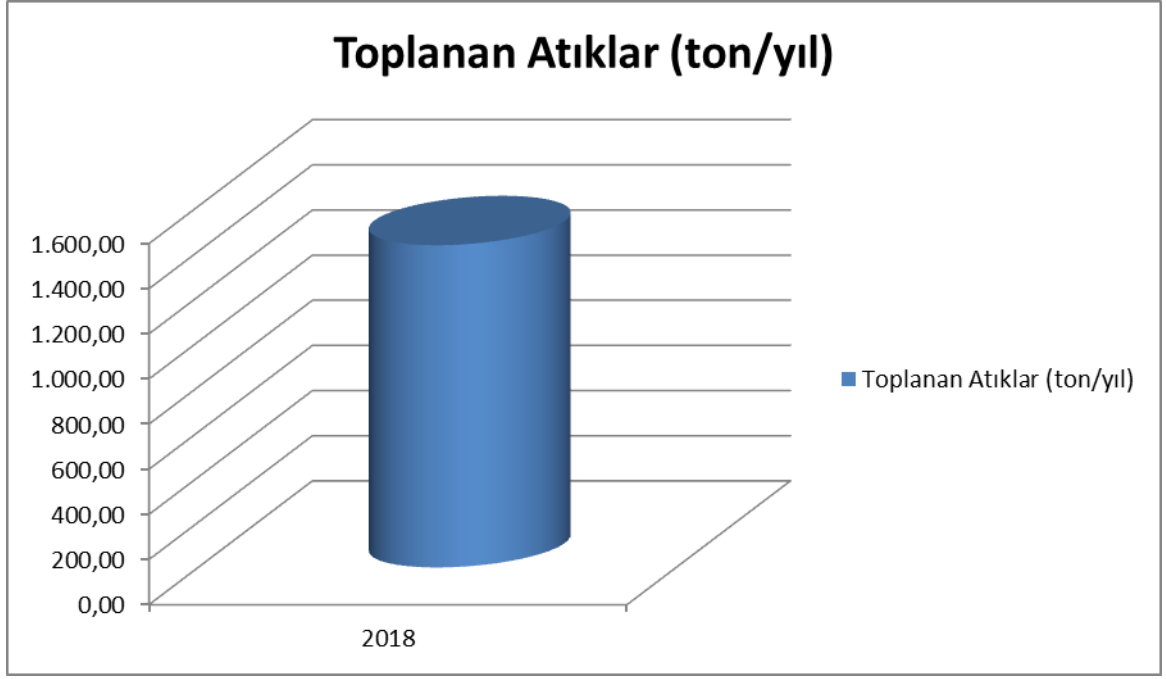
Cizelge C.25 – 2018 Yılı İtibariyle Atık Getirme Merkezleri

Atık Getirme Merkezi (AGM)	Belediye/AVM/ OSB/Üniversite/ Site/havaalanı	İlçesi	Toplanan Atık Türü Sayısı	Toplanan Atık Grupları
1. Sınıf AGM	-			
2. Sınıf AGM	-			
3. Sınıf AGM	-			
Mobil Atık Getirme Merkezi	-			

C.3.3. Atık Miktarları

Cizelge C.26 – 2018 Yılında Sıfır Atık Yönetimi Kapsamında Toplanan Atık Miktarı (Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü, 2019)

	İlçe	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)	Merkez	1.136.284
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)	Merkez	111.039
Metal (15 01 04, 17 04 07, 20 01 40)	Merkez	41.230
Cam (15 01 07, 17 02 02, 20 01 02)		-
Ahşap (15 01 03, 17 02 01, 20 01 38)	Merkez	136.370
Tekstil (15 01 09, 20 01 10, 20 01 11)		-
Pil(16 06 01*)	Merkez	2.195
Akü (16 06 02*, 16 06 03*, 16 06 04, 16 06 05, 20 01 33*, 20 01 34)	Merkez	53
Toner-Kartuş (08 03 17*, 20 01 27*)	Merkez	771
Aydınlatma (20 01 21*)	Merkez	26
Elektrikli ve Elektronik Eşyalar (20 01 23*, 20 01 35*, 20 01 36, 16 02 13*, 16 02 14*, 09 01 10, 09 01 11, 09 01 12)	Merkez	10
İlaçlar (20 01 31*, 18 01 08*, 18 02 07*, 20 01 32)		-
Bitkisel atık yağ (20 01 25, 20 01 26*)		-
Hacimli atıklar (20 03 07)		-
Araç bakım/onarım(16 01 03, 16 01 07*)		-
Tehlikeli atık (20 01 13*, 20 01 14*, 20 01 15*, 20 01 17*, 20 01 19*, 20 01 27*, 20 01 29*, 20 01 37*)		-
Organik atık		-
Karışık (plastik, kağıt, cam, metal)		-
TOPLAM		1.427.978

Grafik C.3 – Yıllar Bazında Sıfır Atık Yönetimi Kapsamında Toplanan Atık Miktarı
(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

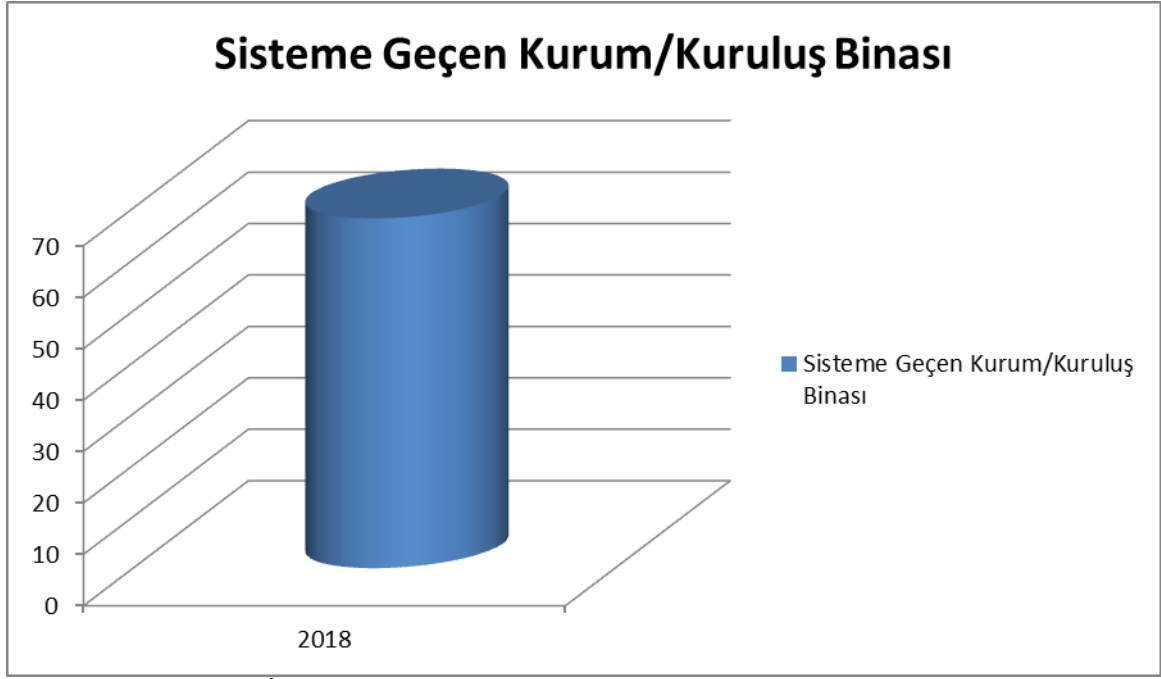
C.3.4. Sisteme Geçen Kuruluş Sayısı

Iğdır İlinde sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluşlara ilişkin bilgiler aşağıda belirtilmiştir.

Çizelge C.27 – 2018 Yılı İtibariyle Sıfır Atık Sistemini Uygulayan Kurum/Kuruluş Sayısı
(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

Hedef Kitle	Toplam Kurum Sayı	Sisteme Geçen Kurum	%
Belediye Geneli		68	
Belediye Hizmet Binası		-	
Okul		6	
Kurum/kuruluş		6	
AVM		-	
Otel		-	
Hastane		4	
Sanayi		-	
Diğer		52	

Grafik C.4 – Yıllar İtibariyle Sıfır Atık Sistemine Geçen Kurum/Kuruluş Binası Sayısı

(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

C.3.5. Ekipman

Çizelge C.28 – 2018 Yılı İtibariyle Sıfır Atık Yönetimi Kapsamındaki Ekipmanlar

(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
1500	30	25

C.3.6. Kompost

Çizelge C.29 – 2018 Yılı İtibariyle Sıfır Atık Yönetimi Kapsamında Kompost Üretimi Bilgileri

(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

	Kompost Tesisi Sayısı	Toplam Kapasitesi	Yıllık Üretilen Kompost Miktarı (kg)
Belediye Geneli	-	-	-
Kurum/Kuruluşlar	-	-	-

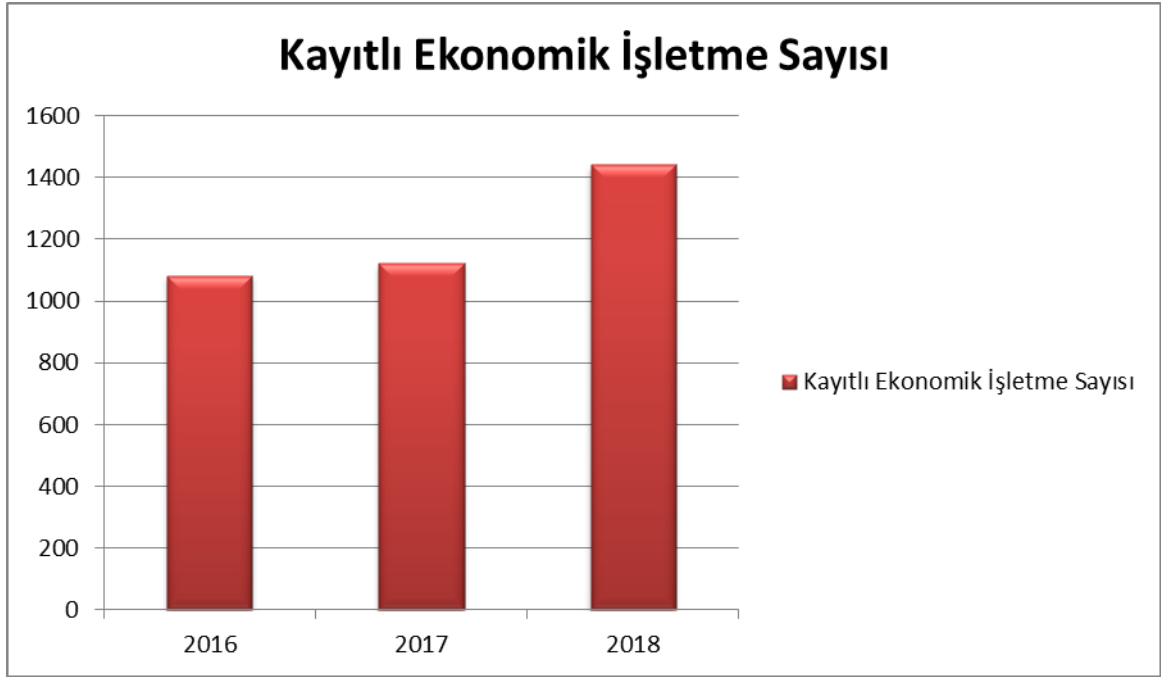
C.4. Ambalaj Atıkları

İlimizde Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği kapsamında, ambalaj atıkları konusunda lisans almış 1 adet Toplama Ayırma Tesisi, bulunmaktadır.

Çizelge C.30 - Iğdır İlindeki 2018 Yılı Ambalaj ve Ambalaj Atıkları İstatistik Sonuçları

(Kaynak, yıl)

Ambalaj Cinsi	Toplanan Ambalaj Atığı Miktarı (kg)	Geri Kazanılan Ambalaj Atığı Miktarı
Plastik	111.039	-
Metal	41.230	-
Kompozit	-	-
Kağıt Karton	1.136.284	-
Cam	-	-
Ahşap	136.370	-
Karışık	-	-
Toplam	1.424.923	-

Grafik C.5 – Yıl Bazında Iğdır İlinde Kayıtlı Ekonomik İşletme Sayısı
(Iğdır Ticaret ve Sanayi Odası,2019)

Çizelge C.31 - 2018 Yılında Iğdır İlindeki Kayıtlı Ekonomik İşletme Sayısı

(Kaynak, yıl) (İlgili veriler elde edilememiştir.)

Piyasaya Süren İşletme Sayısı (Satış Noktaları Hariç)	-
Piyasaya Süren İşletme Sayısı (Sadece Satış Noktaları)	-
Ambalaj Üreticisi Sayısı	-
Tedarikçi Sayısı	-

İlde kayıt altına alınan lisanslı firma (TAT-GKT) sayısından söz edilerek sayısal veriler ile Çizelge C.32 ve Çizelge C.33 hazırlanmalıdır.

Çizelge C.32 - 2018 Yılında Iğdır İlindeki Kayıtlı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi Sayısı

(Kaynak, yıl)

Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi (TAT) Sayısı Toplam	1. Tip TAT Sayısı	2. Tip TAT Sayısı	3. Tip TAT Sayısı
1			1

Çizelge C.33 - 2018 Yılında Iğdır İlindeki Ambalaj Atığı Geri Kazanım Tesisi Sayısı
(Kaynak, yıl)

Ambalaj Atığı Geri Kazanım Tesisi (GKT) Sayısı Toplam	Plastik Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Kağıt-Karton Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Cam Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Metal Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Ahşap Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Kompozit Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Tekstil Ambalaj Atığı GKT Sayısı
1	1						

Iğdır Belediye Başkanlığı Ambalaj Atık Yönetim Planı, 2018 yılı itibari ile tamamlanma aşamasındadır.

Çizelge C.34 – 2018 Yılında Iğdır İlindeki Belediyelerin Ambalaj Atık Yönetim Planı Durumu

(Kaynak, yıl)

Belediye Adı	Nüfusu	AAYP Durumu (Var-Yok)	AAYP Onay Tarihi	AAYP'ye Dahil Olan TAT Firmaları	AAYP'ye Dahil Olan Yetkilendirilmiş Kuruluşlar
Iğdır Belediyesi	91.300	Yok			

Iğdır İlinde, Atık Getirme Merkezi henüz bulunmamakta olup; fizibilite çalışmaları başlamıştır.

Çizelge C.35 - 2018 Yılında Iğdır İlindeki Atık Getirme Merkezleri İle İlgili Durum

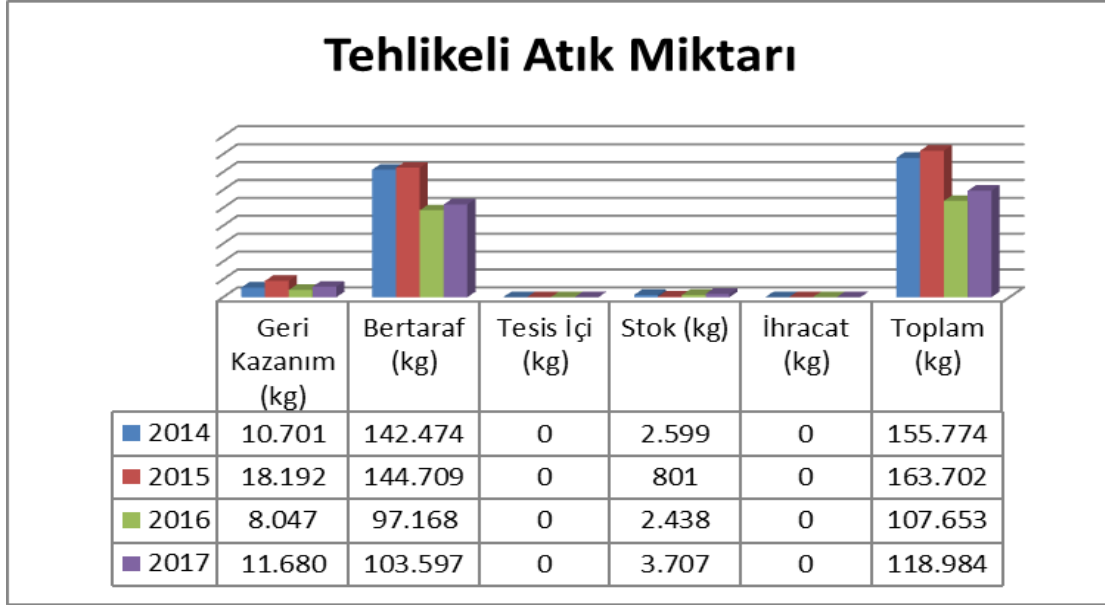
(Kaynak, yıl)

Atık Getirme Merkezi (AGM)	Sahibi	Kurucu Türü (Belediye-AVM-OSB-Havalimanı-Satış Noktası vd.)	Adresi	İzin/Onay tarihi	Atık Grupları
1. Sınıf AGM	-				
2. Sınıf AGM	-				
3. Sınıf AGM	-				

C.5. Tehlikeli Atıklar

İlimizde, Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği kapsamında, lisans almış tehlikeli atık bertaraf tesisi bulunmamaktadır.

İlde oluşan tehlikeli atıkların, diğer atıklardan ayrı biriktirilerek, Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği kapsamında lisans almış, Geri Kazanım veya Bertaraf Tesislerine gönderilmek suretiyle bertaraf edilmesinin sağlanması için, İl Müdürlüğümüzce tehlikeli atık üreticilerinin bilgilendirilmesine yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Aynı zamanda tehlikeli atık üreticilerinin, Bakanlığımız tarafından hazırlanmış olan Tehlikeli Atık Beyan Sistemini kullanabilmeleri için, atık üreticilerine kullanıcı adı ve şifre verilerek, bir önceki yıla ait tehlikeli atıklarını elektronik ortamda atık beyan sistemine girmeleri sağlanmaktadır.

Grafik C.6 – Atık Yönetim Uygulaması Verilerine Göre İlimizdeki Tehlikeli Atık Yönetimi

(Atık Yönetim Uygulaması, 2019)

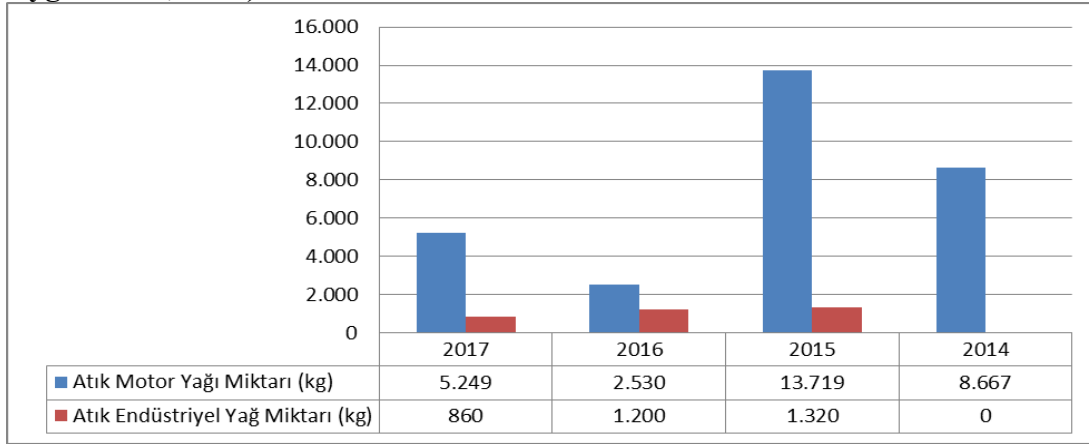
Çizelge C.36 - Iğdır İlindeki 2018 Yılında Atık İşleme ve Miktarı

Atık Yönetim Uygulamasında 2018 yılı atık istatistikleri henüz değerlendirme ve inceleme süreci devam eden ham veriyi içerdiğinden, çizelge ve grafikler son veri olarak 2017'yi içermektedir. Söz konusu süreç sona erdiğinde, doğrulanmış istatistik veriye ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü internet sayfasında Resmi İstatistikler - Atık İstatistikleri bölümünden ulaşılabilir."

C.6. Atık Madeni Yağlar

İlimizde mevcut olan sanayi sitesinde bulunan araç bakım onarım yerleri gibi küçük çaplı işletmelerden kaynaklanan, atık motor yağlarının, üretildikleri yerlerde, sızdırmaz zemin üzerinde, sızdırmaz bidonlarda biriktirilerek yetkilendirilmiş kuruluşlar aracılığıyla toplanması için, İl Müdürlüğümüzce gerekli çalışmalar yapılmaktadır.

Yıllar İtibariyle Iğdır İlinde Atık Madeni Yağ Toplama Miktarları (Atık Yönetim Uygulaması, 2019)

Çizelge C.37– Iğdır İlindeki Atık Yağ Geri Kazanım ve Bertaraf Miktarları (PETDER, 2019)

Yıl	Geri kazanım (ton)	İlave yakıt (ton)	Nihai bertaraf (ton)
2008	12.765	-	12.765
2009	10.096	-	10.096
2010	18.516	-	18.516
2011	4.668	-	4.668
2012	13.402	-	13.402
2013	26.549	-	26.549
2014	14.986	-	14.986
2015	10.767	-	10.767
2016	2.181	-	2.181
2017	15.703	-	15.703
2018	8.451	-	8.451

İlde, tehlikeli atık sınıfına giren atık motor yağlarının geri kazanımı konusunda İl Müdürlüğümüze müracaat olmadığından, Geçici Faaliyet Belgesi veya lisans verilmiş Geri Kazanım Tesisi ve Atık Yağ Taşıma Aracı bulunmamaktadır.

Iğdır İlinde 2017 Yılı için Atık Madeni Yağ Geri Kazanım ve Bertaraf Miktarları

	Geri Kazanım (kg)	Bertaraf (kg)	İhracat (kg)	Stok (kg)	Atık Minimizasyonu (Tesis içi) (kg)
2017	6.109	0	0	3.450	0

Atık Yönetim Uygulamasında 2018 yılı atık istatistikleri henüz değerlendirme ve inceleme süreci devam eden ham veriyi içerdiğinden, çizelge ve grafikler son veri olarak 2017'yi içermektedir. Söz konusu süreç sona erdiğinde, doğrulanmış istatistiki veriye ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü internet sayfasında Resmi İstatistikler - Atık İstatistikleri bölümünden ulaşılabilir."

C.7. Atık Pil ve Akümülatörler

İlimizde, atık akümülatörlerin toplandığı ve geçici depolama izni alması gereken, Atık Akümülatör Geçici Depolama Alanı ve akümülatör dernekleri tarafından yetkilendirilmiş bölge bayisi bulunmadığından, izin verilmiş Atık Akü Geçici Depolama Alanı ve lisans verilmiş Atık Akü Taşıma Aracı mevcut değildir. İlimizde, akümülatör ürünlerinin dağıtımını ve satışını yapan işletmeler ve araç bakım onarım yerleri tarafından

toplanan atık akümülatörler, Kars ve Erzurum'da bulunan bölge bayiliklerine gönderilmektedir.

C.8. Bitkisel Atık Yağlar

İlimizde, Belediye Başkanlığınca henüz bitkisel atık yağ toplama sistemi oluşturulmamış olup, Bitkisel Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliği kapsamında, İl Müdürlüğümüze müracaat olmadığından, izin ya da lisans verilmiş Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi veya Bitkisel Atık Yağ Taşıma Aracı bulunmamaktadır.

İlimizde, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğümüz tarafından, bitkisel atık yağların, üretildikleri yerlerde diğer atıklardan ayrı olacak şekilde, sızdırmaz kaplarda biriktirilerek, bitkisel atık yağ taşımak amacıyla lisans almış taşıma araçlarına teslim edilmesi ve böylece atık bitkisel yağların ekonomiye kazandırılması ile ilgili gerçekleştirilmesi düşünülen projeler mevcut olup, söz konusu projelerin hayata geçirilmesi için gerekli çalışmalar yapılmaktadır.

C.9. Ömrünü Tamamlamış Lastikler (ÖTL)

İlde, “Ömrünü Tamamlamış Lastiklerin Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında, Ömrünü Tamamlamış Lastik Geçici Depolama İzni verilmiş olan, 1 adet ÖTL Geçici Depolama Alanı mevcut olup, ÖTL Geri Kazanım Tesisi bulunmamaktadır.

Çizelge C.38 – Iğdır İlinde 2018 Yılında Oluşan Ömrünü Tamamlamış Lastikler İle İlgili Veriler (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

ÖMRÜNÜ TAMAMLAMIŞ LASTİKLER (ÖTL)								
ÖTL Geçici Depolama Alanı		Geçici Depolama Alanlarındaki ÖTL Miktarı (ton)	ÖTL Geri Kazanım Tesisi		Geri Kazanılan ÖTL Miktarı (ton)	ÖTL Bertaraf Tesisi		Bertaraf Edilen ÖTL Miktarı (ton)
Sayısı	Hacmi (m ³)		Sayısı	Kapasitesi (ton/yıl)		Sayısı	Kapasitesi (ton/yıl)	
1	300	580.740	0	-	-	-	-	-

C.10. Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyalar (AEEE)

İlimizde Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyalar kapsamında, yapılacak olan çalışmalara henüz başlanılmamıştır.

C.11. Ömrünü Tamamlamış (Hurda) Araçlar

İlimizde, Ömrünü Tamamlamış Araçların Kontrolü Hakkında Yönetmelik ve Ömrünü Tamamlamış Araçların Depolanması, Arındırılması, Sökümü ve İşlenmesine İlişkin Teknik Usuller Tebliği kapsamında, uygunluk yazısı verilmiş olan 6 adet ÖTA Teslim Yeri bulunmaktadır.

Çizelge C.39- Iğdır İlinde 2018 Yılı Hurdaya Ayrılan Araç Sayısı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

Oluşturulan ÖTA Teslim yerleri	ÖTA Geçici Depolama Alanı		ÖTA İşleme Tesisi		İşlenen ÖTA Miktarı (ton)
	Sayısı	Kapasitesi (ton/yıl)	Sayısı	Kapasitesi (ton/yıl)	
6	0	2	0	0	0

C.12. Tehlikesiz Atıklar

İlimizde, Bazı Tehlikesiz Atıkların Geri Kazanımı Tebliği kapsamında, Tehlikesiz Atık Toplama Ayırma Belgesi almış 3 adet tesis bulunmaktadır.

İlimizde yapılan faaliyetler ya da imalatlar sonucu ortaya çıkan bazı tehlikesiz atıkların çevreye olabilecek olumsuz etkilerinin en aza indirilmesi, atık miktarının azaltılması, geçici depolanması, geri kazanımlarının sağlanması amacıyla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğümüz tarafından çalışmalar yürütülmektedir. Bu çerçevede yasal yükümlülüklerin yerine getirilmesi ve çevre kirliliğinin azaltılmasını temin etmek için İlimizdeki atık toplayıcılarına yönelik bilinçlendirme faaliyetlerimiz ve denetimlerimiz devam etmektedir. İl Müdürlüğümüzce İlimizde tehlikesiz atık toplama ayırma faaliyeti yapan hurdacılara yönelik ilgili yasal mevzuat uyarınca; tehlikesiz atık toplama ayırma faaliyeti yapanların, İl Müdürlüğümüze başvurarak “Tehlikesiz Atıklar Toplama Ayırma Belgesi” almaları gerektiği, belge alabilmeleri için sağlamaları gereken şartlar ve alınması gereken tedbirler, belgesiz, çevre temizliğinde özensiz faaliyet gösterenlere uygulanacak idari yaptırımlar konularını içeren sunumlar yapılmıştır.

Çizelge C.40 – Iğdır İlindeki 2017 Yılı İçin Sanayi Tesislerinde Oluşan Tehlikesiz Atıkların Verileri

(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü,2019)

Beyan Yılı	Atık Kodu	Atık İşleme Yöntemi Kodu	Toplam
2017	160103	R1	8240
2017	160103	R12	13100
2017	180109	R13	52
2017	200125	R9	1490

Atık Yönetim Uygulamasında 2018 yılı atık istatistikleri henüz değerlendirme ve inceleme süreci devam eden ham veriyi içerdiğinden, çizelge ve grafikler son veri olarak 2017'yi içermektedir. Söz konusu süreç sona erdiğinde, doğrulanmış istatistikleri veriye ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü internet sayfasında Resmi İstatistikler - Atık İstatistikleri bölümünden ulaşılabilir."

C.12.1 Demir ve Çelik Sektörü ve Cüruf Atıkları

İlde Demir Çelik Endüstrisi bulunmamaktadır.

C.12.2. Kömürle Çalışan Termik Santraller ve Kül

İlde termik santral bulunmamaktadır.

C.12.3 Atıksu Arıtma Tesisi Çamurları

İlimizde, sanayi kuruluşlarına ait 3 adet Atıksu Arıtma Tesisinden kaynaklı oluşan arıtma çamurlarının bertarafı ile ilgili mevzuat çerçevesinde işlemler yapılmaktadır.

C.13. Tıbbi Atıklar

İlimizde, Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi (Eski Ünvanı, İlke Temizlik ve Sterilizasyon Tesisi) 2015 yılında faaliyete girmiştir.

**Çizelge C.41– 2018 Yılında İl Sınırları İçinde Toplanan Tıbbi Atıklar
(Doğa Atık Tıbbi Atık Tesisi, 2019)**

İl/İlçe Belediyesinin Adı	Tıbbi Atık Yönetim Planı		Tıbbi Atıkların Taşınması		Toplanan tıbbi atık miktarı Kg/yıl	Bertaraf Yöntemi		Bertaraf Tesisi Sterilizasyon/ Yakma		
	Var	Yok	Özel	Kamu		Yakma	Sterilizasyon	Belediyenin	Yetkili Firmannın	Tesisin Bulunduğu İl
İĞDIR DEVLET HASTANESİ		X	X		81.858		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
ÖZEL İĞDIR BULUT HASTANESİ (BENNA SAĞLIK)		X	X		10.996		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR AĞIZ DIŞ HASTANESİ		X	X		17.045		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR TUZLUCA DEVLET HASTANESİ		X	X		2.941		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR HALK SAĞLIK		X	X		8.541		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir

İl/ilçe Belediyesinin Adı	Tıbbi Atık Yönetim Planı		Tıbbi Atıkların Taşınması		Toplanan tıbbi atık miktarı	Bertaraf Yöntemi		Bertaraf Tesisi Sterilizasyon/ Yakma		
	Var	Yok	Özel	Kamu		Kg/yıl	Yakma	Sterilizasyon	Belediyenin	Yetkili Firmanın
İĞDIR ÜNİV		X	X		91		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR TUZLUCA ASM		X	X		333		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR 1 NOLU ASM		X	X		258		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR 2 NOLU ASM		X	X		423		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR ÖZDEMİR ASM		X	X		17		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR KARAKOYUNLU ASM		X	X		193		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR ARALIK ASM		X	X		308		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR EĞİTİM ASM / 15 TEMMUZ		X	X		413		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR YÜZBAŞILAR KÖYÜ ASM		X	X		5		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir

İl/ilçe Belediyesinin Adı	Tıbbi Atık Yönetim Planı		Tıbbi Atıkların Taşınması		Toplanan tıbbi atık miktarı	Bertaraf Yöntemi		Bertaraf Tesisi Sterilizasyon/ Yakma		
	Var	Yok	Özel	Kamu		Kg/yıl	Yakma	Sterilizasyon	Belediyenin	Yetkili Firmanın
İĞDIR HALFELİ ASM		X	X		255		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
DİŞ HEKİMİ AKİF AHMET BEYOĞLU		X	X		159		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
DİŞ HEKİMİ NİHAT TANER		X	X		276		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR 7 KASIM ASM		X	X		287		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR KÜLLÜK ASM		X	X		17		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR FÜSUN ECZANESİ		X	X		0		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR BÜYÜK ECZANESİ		X	X		0		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR YAVUZ ECZANESİ		X	X		8		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR ABAKAY ECZANESİ		X	X		0		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR ZEHRA ECZANESİ		X	X		0		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir

İl/ilçe Belediyesinin Adı	Tıbbi Atık Yönetim Planı		Tıbbi Atıkların Taşınması		Toplanan tıbbi atık miktarı	Bertaraf Yöntemi		Bertaraf Tesisi Sterilizasyon/ Yakma		
	Var	Yok	Özel	Kamu		Kg/yıl	Yakma	Sterilizasyon	Belediyenin	Yetkili Firmanın
İĞDIR ATAM ECZANESİ		X	X		0		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR BAĞCI ECZANESİ		X	X		0		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR ŞİFA ECZANESİ		X	X		0		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR NAZ ECZANESİ		X	X		0		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR KARAAĞAÇ ASM		X	X		440		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR 14 KASIM		X	X		300		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
ALİKAMERLİ ASM		X	X		120		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
ÖZEL İĞDIR MODERN AĞIZ DIŞ		X	X		240		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR HOŞHABER ASM		X	X		0		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR TAŞBURUN		X	X		92		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir

İl/ilçe Belediyesinin Adı	Tıbbi Atık Yönetim Planı		Tıbbi Atıkların Taşınması		Toplanan tıbbi atık miktarı	Bertaraf Yöntemi		Bertaraf Tesisi Sterilizasyon/ Yakma		
	Var	Yok	Özel	Kamu		Kg/yıl	Yakma	Sterilizasyon	Belediyenin	Yetkili Firmanın
İĞDIR MELEKLİ ASMM		X	X		29		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR HASANHAN ASM		X	X		15		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
YENİ DOLUNAY ECZANESİ		X	X		0		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR LEMAN ECZANESİ		X	X		8		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR LALEZAR		X	X		0		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR ARI ECZANESİ		X	X		0		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR SULTAN ECZANESİ		X	X		0		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR ERGİN ECZANES		X	X		0		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR BETÜL ECZANESİ		X	X		0		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR DÖRTYOL ECZANESİ		X	X		0		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir

İl/İlçe Belediyesinin Adı	Tıbbi Atık Yönetim Planı		Tıbbi Atıkların Taşınması		Toplanan tıbbi atık miktarı	Bertaraf Yöntemi		Bertaraf Tesisi Sterilizasyon/ Yakma		
	Var	Yok	Özel	Kamu		Kg/yıl	Yakma	Sterilizasyon	Belediyenin	Yetkili Firmanın
İĞDIR YAŞAM ECZANESİ		X	X		200		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR NİMET ECZANESİ		X	X		0		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR KORKMAZ ECZANESİ		X	X		0		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İDRİS KESEL DİŞ POLİKLİNİĞİ		X	X		869		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
DİŞ HEKİMİ MELTEM ALAGÖZ		X	X		0		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
DİŞ HEKİMİ ALİ AĞRI		X	X		56		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
TACIRLI ASM		X	X		0		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR ENGİN ECZANESİ		X	X		0		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR ECZANESİ		X	X		0		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR KÖMÜRCÜ ECZANESİ		X	X		0		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir

İl/İlçe Belediyesinin Adı	Tıbbi Atık Yönetim Planı		Tıbbi Atıkların Taşınması		Toplanan tıbbi atık miktarı	Bertaraf Yöntemi		Bertaraf Tesisi Sterilizasyon/ Yakma		
	Var	Yok	Özel	Kamu		Kg/yılı	Yakma	Sterilizasyon	Belediyenin	Yetkili Firmanın
KARAKOYUNLU İLÇE TARIM MÜDÜRLÜĞÜ		X	X		0		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR 3 NOLU ASM		X	X		185		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR OBEN ECZANESİ		X	X		0		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR TAN ECZANESİ		X	X		0		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR ÇİĞDEM ECZANESİ		X	X		0		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR HAYAT ECZANESİ		X	X		0		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
İĞDIR ÖZLEM ECZANESİ		X	X		0		X	İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
ZÜLALOĞLU ECZANESİ		X	X		137			İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
MISRA GÖLELİ BAKIM MERKEZİ		X	X		15			İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir
ÇALHAN VETERİNER KLİNİĞİ		X	X		10			İğdir Belediyesi	Doğa Atık Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi	İğdir

Çizelge C.42 – Iğdır İlindeki Yıllara Göre Tıbbi Atık Miktarı
(Doğa Atık Tıbbi Atık Tesisi, 2019)

	2016	2017	2018
Tıbbi Atık Miktarı (ton)	96,686	107,376	127,140

C.14. Maden Atıkları

İlimizde pomza ve kum-çakıl ocakları bulunmakta olup, maden işleme faaliyeti yapılan tesisler, maden atığı oluşturacak nitelikte tesisler değildir.

C.15. Sonuç ve Değerlendirme

İlimizde Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi işletmeye alındığından vahşi depolamanın önüne geçildiği gibi, Vahşi Depolama Alanlarının rehabilitasyonunun da yapılması için Belediye Başkanlıkları ile görüşmeler ve yazışmalar yapılmaktadır.

Iğdır İlinde bulunan atık işleme tesisi sayısı (Iğdır ÇŞİM, 2019)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

Kaynaklar

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

TUİK

Çevre Durum Raporu 2011

Tehlikeli Atık Beyan Sistemi (TABS)

Ç. BÜYÜK ENDÜSTRİYEL KAZALARIN ÖNLENMESİ ÇALIŞMALARI

C.1. Büyük Endüstriyel Kazalar

İlimizde Büyük Endüstriyel Kaza riski taşıyan tesis bulunmamaktadır.

D. DOĞA KORUMA VE BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK

D.1. Flora

İlimizdeki mevcut flora ve özellikleri ardıç, andıç, gürgen, huş, Kafkas üçgülü, aküçgül, yabancı fiğ, yabancı yonca, kılçıksız brom, tilki kuyruğu, koyun yumağı, yabancı arpa, yabancı buğday, yabancı çavdar şeklinde sıralanabilir. Acem yavşanotu, çoban döndüren, krizantem, acımık, yatık gökbaş, oğulotu, tüylü karanfil, mısır canavar otu, halkalı karanfil, balanse soğanı, it üzerliğı, geven, dağ çayı, Ağrı Dağı kazan kulpu, yıllık kır tanesi, yayla çiçeğı, gümüş düğme, gelincik, korunga, gorulgan, körülgen, korunga, yapışkan kirpi dikenini, engerek otu, kuşburnu, it gülü, dolaşkan, gülhatmi, yünlü gelin, konik yapışkan otu, yonca, gelin döndüren, adi yapışkan otu, süpürge otu, dağ lalesi, davis üçgülü, renkli burçak, zarif yapraklı keten, zeyzek, gıcık otu, uyuz otu, Kafkasya kedi nanesi, kurtsoğanı, Pirene akyıldız, pirene kurtsoğanı, tavşan topu, cızdankuş-çirtlanguş, sormuk, gök mavisini sığırdili-güriz, karahindiba-adi aslandişi, ağrı dağı canavar otu, yemşen, papak otu-glayor bulunmaktadır. Tespiti yapılan türlerden 3 tanesi bilim dünyası için yeni türler olup;

- jurinella moschus* (habl) ssp *pinnatisecta* (Boiss) Danina / Ağrı dağı Kazan Kulpu
- atsragalus vesicaris* L. Subsp. *Agridagensis* Y.Z./ Ağrı Dağı Geveni
- linaria genistifolia* L. Subsp *agridagensis*/ Ağrı Dağı Katırtırnağımsı Nevruz otu

D.2. Fauna

İlimizdeki Fauna ve özellikleri Ur Keklik, Kaya Kekliğı, Çil Keklik, Yaban Koyunu, Çengel Bornozlu Dağ Keçisi, Tilki, Kurt, Tavşan, Vaşak, Yaban Domuzu, Akbaba, Kartal, Şahin, Doğan, Engerek Yılanı, Alabalık, Sazan şeklinde sıralanmaktadır.

D.3. Ormanlar ve Milli Parklar

Iğdır yüzölçümünün % 0,6'sını (561 Ha) orman ve fundalık alanlar oluşturmaktadır. Orman varlığı yok denecek kadar azdır. Aras Nehri havzası ve Ağrı Dağı; tilki, tavşan, kirpi, kurt, balıkçıl, ördek, kaz, keklik ve göçmen kuşlar için doğal barınak alanlarıdır.

Orman-fundalık alanların %78'i III. sınıf arazilerde bulunmaktadır. Genç bazalt lavlardan oluşan çıplak kayalıklar ve yerleşim alanlarının büyük bölümünün tarıma elverişli alan üzerinde kurulmasıyla birlikte VIII. sınıf arazilerin kapsamı içine alınmıştır. İlimizde Çalpala Köyünde bulunan Kent Ormanı 87 hektarlık alandan ibarettir.

Ağrı ve Iğdır il sınırları içerisinde kalan ve toplam alanı 87.380 hektar olan Ağrı Dağı Milli Parkı'nda uzun devreli gelişme planı onaylanmış olup; düşük yoğunlukta turizm faaliyetleri yapılmaktadır. Genelde dağ tırmanışları ve doğa yürüyüşleri, ekoturizm, doğa turizmi, kayak, dağcılık sporu, yamaç paraşütü ve sportif olta balıkçılığı için ideal olmakla birlikte 2017 yılında kaçak avlanan 21 kişiye 49.354,00 TL idari para cezası kesilmiştir.

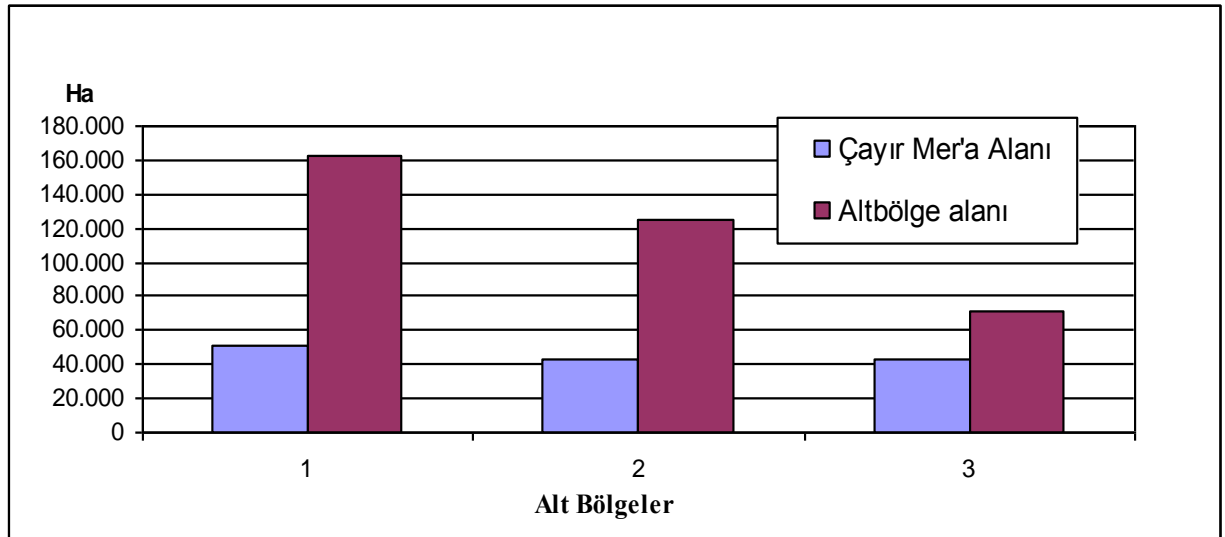
Çizelge D.43 - Milli Parklar Coğrafi Katmanına Ait Öz Nitelik Bilgileri

Öznitelik	Açıklama
ID	Değer Tipi: Identifier Nesne "ID" si ilgili kurum tarafından yayınlanan, objeyi tekil (unique) olarak tanımlayan, mekânsal objeyi tanımlayarak harici uygulamalar tarafından kullanılabilen ID'dir. Nesne ID, gerçek dünya varlığının değil, mekânsal objenin ID'sidir. *Bu kısım doldurulmayacaktır, sistem tarafından oluşturulacaktır.
Yasal Kuruluş Tarihi (İlan Tarihi)	01.11.2004
Yasal Kuruluş Dokümanı (İlan Dosyası)	2873 SAYILI MİLLİ PARKLAR KANUNU
Korunan Alanın Adı	AĞRI DAĞI MİLLİ PARKI
Veri Üretim Ölçeği	1/25.000 (İ52 a1,İ52 b1- İ52 a3,İ52 b4- İ52 d2, İ52 c1, İ52c2- İ52 d3, İ52 c4 İ52 c3- J52 b1, J52 b2)
Alan Açıklaması	01.11.2004 tarih ve 2004/ 8078 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile "Ağrı Dağı Milli Parkı" olarak ilan edilmiştir. Ağrı ve Iğdır il sınırları içerisinde kalan ve toplam alanı 87.380 hektar olan, Ağrı Dağı Milli Parkı Türkiye, Ermenistan, Nahçıvan ve İran Devlet sınırlarının kesişme noktası yakınında, Ağrı ili, Doğubayazıt ilçesi, Iğdır ili, Aralık ve Karakoyunlu ilçelerinin sınırları içerisinde yer almaktadır. Ağrı Dağı Milli Parkı sınırları içerisindeki Büyük Ağrı Dağı, 5.137 m. yüksekliği ile Türkiye ve Avrupa Kıtasının en yüksek ve Dünyanın da ikinci en büyük volkanik dağı unvanına sahip olup açık havalarda Ermenistan, Nahçıvan, Azerbaycan ve İran toprakları ile Erzurum, Van, Kars, Bitlis yörelerinden görülebilen büyüklüktedir.
Alan Kaynak Değeri	En önemli kaynak değeri Ağrı Dağı, eşsiz peyzaj özellikleri ve endemik bitki ve hayvan çeşitleriyle ekoturizm Doğa Turizmi, Kayak, Dağcılık Sporlu, yamaç paraşütü ve sportif olta balıkçılığı.
Faaliyetler ve Etkileri	-----
Alan Tanımlayıcı	Ulusal ve uluslararası öneme sahip doğal ve kültürel kaynak değerleri olan Ağrı Dağı Milli Parkı sınırları içerisindeki Büyük Ağrı Dağı, 5.137 m. yüksekliği ile Türkiye ve Avrupa Kıtasının en yüksek ve Dünyanın da ikinci en büyük volkanik dağı unvanına sahip olup açık, flora ve fauna zenginliği, ilginç peyzaj özellikleri, jeolojik-jeomorfolojik oluşumları, Arazi yapısı zirveden itibaren buzul, (Türkiye'nin en büyük buzulu olup 12 kmlik bir alanına sahiptir. Buzul kolları ise 0.5 ile 1.8 km arasında değişen uzunluğa sahip olup, buzul kalınlığı 50 m ile 100 m arasında değişmektedir. Aşağılara indikçe lav akıntılarının oluşturduğu kudurduklardan oluşur. Tüm sınırlar içerisinde arazi çok sarp ve engebelidir.)
Mülkiyet	Kamu arazisi ve içerisinde özel mülkiyetli araziler bulunmaktadır.
Belgeleme	Tanım: Korunan alanla ilgili bilimsel verilere ait referanslardır. Açıklama: Not 1: Bu özellik Natura2.000 SDF madde 4.6'ya karşılık gelir. Not 2: Bilimsel referanslar için bilgi girişi, standart kurallara göre yapılmalıdır.
Veri Kaynağı	Ulusal ve uluslararası öneme sahip doğal ve kültürel kaynak değerleri olan Ağrı Dağı Milli Parkı sınırları içerisindeki Büyük Ağrı Dağı, 5.137 m. yüksekliği ile Türkiye ve Avrupa Kıtasının en yüksek ve Dünyanın da ikinci en büyük volkanik dağı unvanına sahip olup açık havalarda Ermenistan, Nahçıvan, Azerbaycan ve İran toprakları ile Erzurum, Van, Kars, Bitlis yörelerinden görülebilen büyüklüktedir. Ağrı Dağı Milli Parkı olarak ilan edilen alan, flora ve fauna zenginliği, ilginç peyzaj özellikleri, jeolojik-jeomorfolojik oluşumları, sulak alanları, rekreasyonel potansiyeli, Türkiye'nin ve Avrupa'nın en yüksek

	noktası olması gibi ulusal ve uluslararası düzeyde kaynak değerlerine sahiptir
Alan Büyüklüğü	87.380 ha
Finans Kaynağı	-
Alan Yönetim Planı	Uzun Devreli Gelişim Planı onaylanmıştır.
Korunmuş Varlık	Bir çok tarihi eserin, kız kalesi oğlan kalesi korhan kalesi Artaksiyalılardan kalma mezar taşları değirmen kalıntıları,meteor çukuru, zerdüş tapınağı, ve mağaraların bulunması büyük bir avantajdır. Bilindiği gibi Ağrı Dağı'nın toplam 4 çıkış rotası bulunmaktadır. Bunlardan 3 tanesi (Fikret Ünlü rotası, Korhan rotası, Küpgölü rotası), zengin biyolojik çeşitlilik, epik ve jeomorfolojik oluşumlardır.
Mevcut Habitat Tipleri (EUNIS Habitat Kodları)	----
Zaman Periyodu (Tarihi Dönem)	Kutsal kitaplarda belirtildiğine göre Adem ile Havva'nın yaşadığı irem bahçesi bu dağın kuzeyinde Aras Irmağı Vadisi'nde bir yerdedir. Yine bir rivayete göre, Nuh Tufanı öncesinde Hz. Nuh ve beraberindekilerin bindiği gemi sular çekilince bu dağda karaya oturmuştur.
Sorumlu Kurum Adı	Milli Parklar Daire Başkanlığı
Bölge Müdürlüğü	13. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ
Müdürlük	İğdir Milli Park Müdürlüğü
Şeflik	İğdir
Plan Revizyon Tarihi	-
Veri Güncelleme Tarihi	18.03.2013

D.4. Çayır ve Mera

İğdir ilinde çayır ve mera alanlarının kapladığı toplam alan 141.025 hektardır. Bu alanın alt bölgelere göre dağılımı aşağıda verilmiştir.

Grafik D.1- İğdir İli Çayır ve Mera Durumu

Alt bölgelerin yüzölçümleriyle mera alanları karşılaştırıldığında, III. alt bölgenin yüzölçümünün %59,8'ini çayır-mera alanlarının oluşturduğu görülmektedir. II. alt bölgenin yüzölçümünün ise %34,7'si çayır-mera alanıdır. I. alt bölgede ise % 31,2'dir.

İlin çayır mera alanlarının %16'sı derin, % 11'i orta derin, %40'ı sığ, %33'ü çok sığ topraklardan oluşmaktadır. Bu alanların 34.573 hektarı düz, 13.424 hektarı hafif, 39.785 hektarı orta, 161.254 hektarı ise dik araziler üzerinde yer alır.

D.5. Sulak Alanlar

İlimizde sulak alan olarak, bilgilerini Bakanlığımıza göndermiş olduğumuz göl statüsünde olabilecek Bulakbaşı Sazlığı bulunmaktadır. 135 Ha'lık alan üzerinde Ağrı Dağı'ndan çıkan su kaynakları ile beslenen bir göldür. Gölün etrafında bulunan köylerde yapılan tarım ve hayvancılık gölü kirletebilecek etkenlerdir. Ancak göldeki organik kirlilik ile ilgili bir çalışma yapılmamıştır. Ağrı Dağı'ndan çıkan su kaynakları ile beslenen bu göl, 1380 Sayılı Su Ürünleri Kanunu kapsamında olan Su Ürünleri İstihsal ve Üreme Sahasıdır. 2013 yılı içerisinde tescil edilen sulak alan bulunmamaktadır. Aras-Karasu sulak alanı 65.130 Ha olup henüz hazırlanmış bir yönetim planı bulunmamaktadır.

Çizelge D.44 - Sulak Alanlar Coğrafi Katmanına Ait Öznitelik Bilgileri

Öznitelik	Açıklama
ID	İdentifier
Yasal Kuruluş Tarihi (İlanTarihi)	----
Yasal Kuruluş Dokümanı (İlanDosyası)	Tanım: Korunan Alanı oluşturan (yerin korunan alan olarak kabul edildiğini belirten) yasal dokümanın (yönetmelik, kanun, vb) ismi ya da web adresi (URL).
Korunan Alanın Adı	Aras Karasu Taşkınları
Ramsar	Hayır
Veri Üretim Ölçeği	----
Alan Açıklaması	İgdir İli Tuzluca İlçesi Kars sınırında bulunan bölge Aras Nehrinin geçiş yolundadır.
Alan Kaynak Değeri	Oluşturduğu görünüm ve güzellik açısından ayrı bir doğal yaşam alanı sunmakta ve göç eden kuşların uğrak yeridir.
Faaliyetler ve Etkileri	Doğa yürüyüşü ve - Ornitoloji (Kuş gözlem faaliyetleri) - Foto safari - araştırma ve gezileri gibi sportif faaliyetler yapılabilir.
Alan Tanımlayıcı	
Mülkiyet	Askeri, Kamu arazisi ve içerisinde özel mülkiyetli araziler bulunmaktadır.
Belgeleme	Tanım: Korunan alanla ilgili bilimsel verilere ait referanslardır. Açıklama: Not 1: Bu özellik Natura 2.000 SDF madde 4.6'ya karşılık gelir. Not 2: Bilimsel referanslar için bilgi girişi, standart kurallara göre yapılmalıdır.
Veri Kaynağı	Tanım: Korunan alan hakkında, veri sağlamakla sorumlu olan ajans veya organizasyondur. Bu kısma organizasyon adı veya URL adresi girilebilir.
Alan Büyüklüğü	65 130 Ha.Enlem:39° 52"Boylam: 44° 31"
Finans Kaynağı	---
Alan Yönetim Planı	Yok
Korunmuş Varlık	----
Mevcut Habitat Tipleri	Tanım: Korunan alanda bulunan habitatlardır.

(EUNIS Habitat Kodları)	Açıklama: Bu korunan alan, kendisi için korunmuş olduğundan habitatlardan farklıdır. Bunlar korunmuş varlık niteliğinde temsil edilmektedir.
Sorumlu Kurum Adı	Hassas Alanlar Dairesi Başkanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
Bölge Müdürlüğü	13. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ
Müdürlük	İğdır Şube Müdürlüğü
Şeflik	İğdır
Plan Revizyon Tarihi	-----
Veri Güncelleme Tarihi	18.03.2013

D.6. Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

İlimizde Ağrı Dağı Milli Parkı başta olmak üzere İl sınırlarında bulunan nesli tükenmekte olan akbabalar için koruma faaliyeti yapılmaktadır. Kuşların göç yolunda olduğu için çeşitli kuş türlerinin halkalanması faaliyetleri yürütülmektedir.

D.7. Sonuç ve Değerlendirme

İlimizde Ağrı Dağı Milli Parkı ve nesli tükenmekte olan türler için ilgili kurumlar, Orman İşletme Şefliği, Orman ve Su İşleri Şube Müdürlüğü ve İl Tarım ve Orman Müdürlükleri ile koordineli bir şekilde çalışılmaktadır.

Kaynaklar

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

TUİK

Çevre Durum Raporu 2011

İğdır Orman Su İşleri Şube Müdürlüğü

E. ARAZİ KULLANIMI

E.1. Arazi Kullanım Verileri

İğdir'da I-IV. sınıf araziler 96.949 Ha olup, 53.183 Ha alanda tarım yapılmakta, 25.706 Ha'lık alanı I. sınıf tarım arazisini oluşturmaktadır. 207.132 Ha alanı kaplayan V-VII. sınıf arazilerin 8.842 Ha'lık bölümünde işlemeli tarım yapılmakta olup, büyük bir kısmını oluşturan çayır-mera alanları VI. ve VII. sınıf araziler üzerinde yoğunlaşmıştır.

Kullanma kabiliyet sınıfları sekiz adet olup, toprak zarar ve sınırlandırmaları I. sınıftan VIII. sınıfa doğru giderek artmaktadır.

SINIF - I:

Topoğrafyası düz arazilerdir. I. sınıf arazilerin kapladığı alan 25.706 Ha olup il yüzölçümünün %7'sini teşkil etmektedir. Bu arazilerin 24.433 hektarında sulu tarım yapılmaktadır. 1.273 hektarlık alan bağ-bahçe olup, tamamı düz arazi üzerindedir. Her türlü kültür bitkisinin yetiştirilmesine elverişli derinliği ve eğim derecesi ile tarıma çok uygundur. Toprak özellikleri çeşitli bitkilerin yetiştirilmesine olanak sağlarken, entansif tarım uygulanmasında esas olan sulama, eğim, drenaj şartlarının elverişliliği nedeniyle bu yöntem kolaylıkla tatbik edilebilir. Hemen hemen bütünüyle Batı İğdir Ovasında yayılış gösterir.

SINIF- II:

Toplam miktarı 5.871 hektardır ve il yüzölçümünün %2'sini kapsar. Düz ve hafif eğimli arazilerdir. Bu arazilerin; 1.280 hektarında kuru tarım, 2.203 hektarında sulu tarım yapılmaktadır. 72 hektarı bağ-bahçe, 1.067 hektarı çayır-mera, ve 1.221 hektarı funda arazisidir.

SINIF- III:

III. sınıf araziler kapladığı 34.752 hektarlık alan ile, ilin %10'unu teşkil eder. Bu alanların kullanım durumları ise şöyledir; 2.945 Ha kuru tarım, 9.293 Ha sulu tarım, 1.110 Ha bağ bahçe, 15.779 Ha çayır-mera, 6.187 Ha orman-funda gibi dağılıma sahiptir. Toprak derinliği fazla değildir, taşlık oranı ise yüksektir.

SINIF- IV:

IV. sınıf araziler ilin 30.620 hektarlık alanına sahip olup, %10'luk bölümünü kaplamaktadır. Bu alanların kullanım durumları ise şöyledir; 7.619 Ha kuru tarım, 2.478 Ha sulu tarım, 477 Ha bağ-bahçe, 33.907 Ha çayır-mera, alanlarıdır.

SINIF- V:

650 hektarlık alanı ile, ilin %0,20'sini kaplamaktadır. Tuzluca İlçesi sınırları içinde önemli yer tutar ve çayır-mera alanları şeklindedir.

SINIF- VI:

99.650 hektarlık alanı ile ilin, %28'ini kaplar. Bu toprakların kullanım durumları ise şöyledir; 5.956 hektarında kuru tarım, 2.884 hektarında sulu tarım yapılmaktadır. Bu toprakların 90.733 hektarında çayır-mera, 233 hektarında funda alanı mevcuttur.

SINIF- VII:

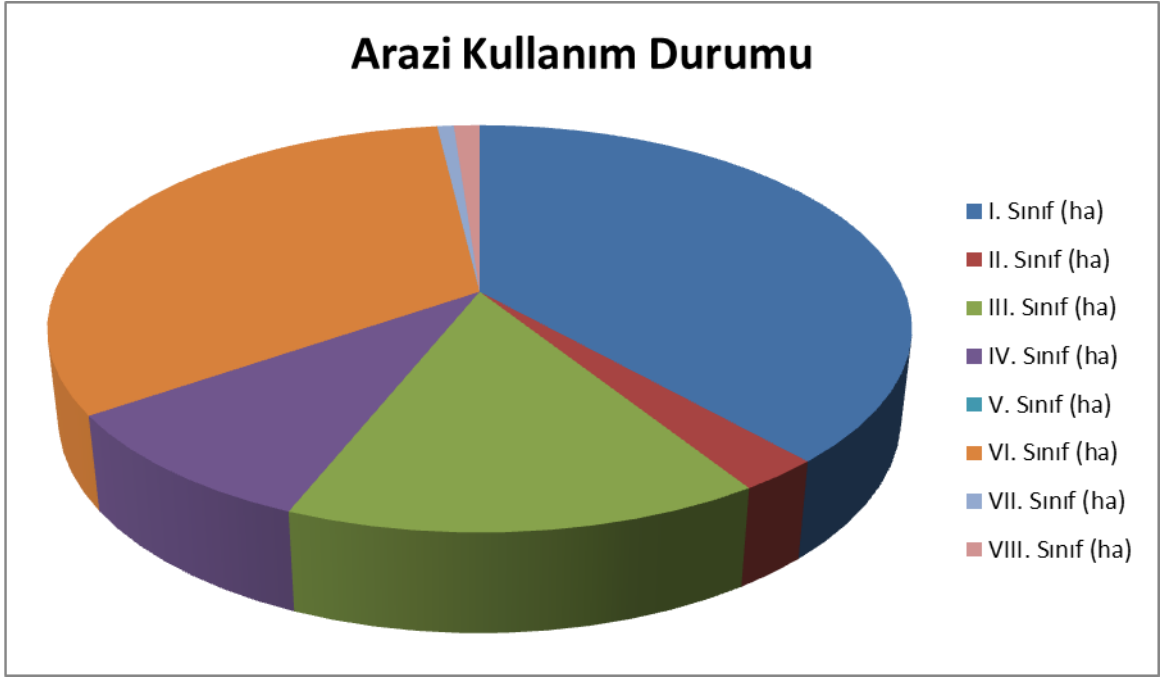
106.652 ha alanı ile ilin % 30'luk kısmını kaplar. VII. sınıf arazilerde tarım yapılmamaktadır. Toprağın sığ oluşu yanında taşlık oranı da yüksektir. Güneydeki dağlık yörede görülen bu sınıf arazilerden otlak olarak yararlanılmaktadır.

SINIF- VIII:

VIII. sınıf araziler kapladığı 40.700 Ha alan ile, il topraklarının %13'ünü oluşturur. Bu sınıf araziler; sazlık-bataklık, ırmak taşkın yatakları, çıplak kaya ve moloz, yerleşim alanları ve su yüzeyleri alanları içine dahil edilmiştir

Çizelge E.45- Iğdır İli 2018 Yılı Toprak Sınıflarına Göre Arazi Kullanım Durumu (İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2019)

	I. Sınıf Ha	II. Sınıf Ha	III. Sınıf Ha	IV. Sınıf Ha	V. Sınıf Ha	VI. Sınıf Ha	VII. Sınıf Ha	VIII. Sınıf Ha
İĞDIR	23562,9646	1600,3725	9267,5783	5731,7704	Geçiş Sınıfı	20064,5393	454,3213	705,4412

Grafik E.1 – Iğdır İli 2018 Yılı Arazi Kullanım Durumu (İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, TUİK)

Çizelge E.46–Iğdır İli 2018 Yılı İtibariyle Arazi Kullanımına Göre Arazi Sınıflandırılması (İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, TUİK)

Arazi SINIFI	Alanı (ha)	(%)
1. Sınıf Araziler	23562,9646	
2. Sınıf Araziler	1600,3725	
3. Sınıf Araziler	9267,5783	
4. Sınıf Araziler	5731,7704	
5. Sınıf Araziler	Geçiş Sınıfı	
6. Sınıf Araziler	20064,5393	
7. Sınıf Araziler	454,3213	
8. Sınıf Araziler	705,4412	
TOPLAM	61387,0412	

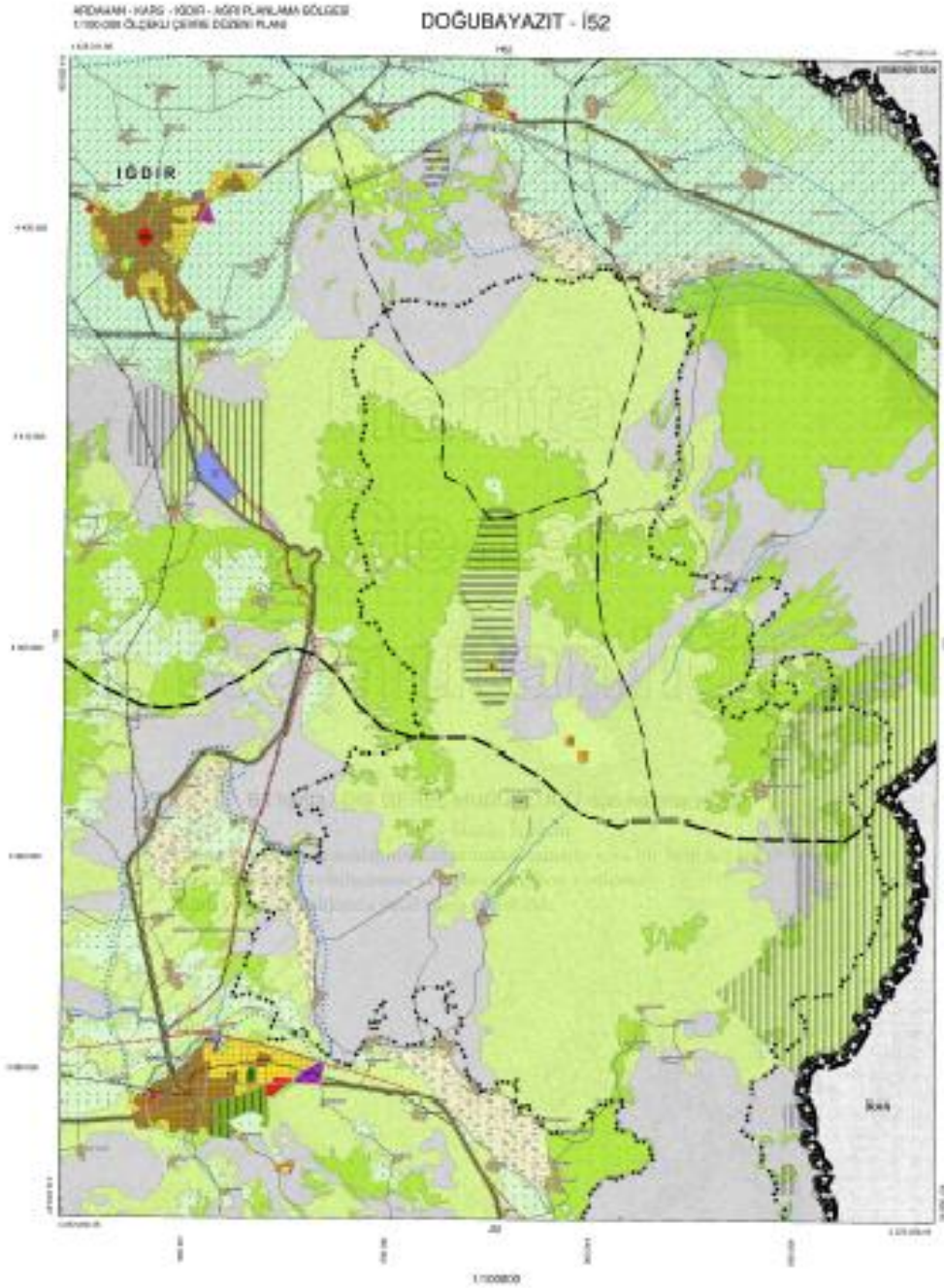
Çizelge E.47–Iğdır İli Arazi Kullanım Durumu

İĞDIR	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	1990		2000		2006		2012	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1)Yapay Alanlar	1695,17	0,47	1921,59	0,54	4280,34	1,17	4644,15	1,27
2)Tarımsal Alanlar	104869,21	29,31	104879,71	29,31	119134,04	32,62	119462,59	32,71
3)Orman ve Yarı Doğal Alanlar	244030,15	68,20	243871,71	68,16	235796,38	64,57	235104	64,38
4)Sulak Alanlar	5332,70	1,49	5331,71	1,49	4362,83	1,19	4362,83	1,19
5)Su Yapıları	1863,76	0,52	1785,62	0,50	1608,58	0,44	1608,58	0,44
TOPLAM	357790,99	100,00	357791,34	100,00	365182,17	100,00	365182,15	100,00
KAYNAK	Mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığı Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı Corine Veritabanı							

E.2. Mekânsal Planlama

E.2.1. Çevre Düzeni Planı

İlimizin, 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı 2011 yılında Ardahan, Kars, Iğdır ve Ağrı'yı kapsayacak şekilde hazırlanmış ve 02.04.2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

E.1- Iğdır, Kars, Ardahan, Ağrı 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planları

Harita

F. ÇED, ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ

F.1. ÇED İşlemleri

Çizelge F.48 –İğdır İlinde Bakanlık Merkez ve ÇŞİM tarafından 2018 Yılı İçerisinde Alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının Sektörel Dağılımı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	5					1		6
ÇED Olumlu Kararı								0

Grafik F.1 – İğdır İlinde 2018 Yılı ÇED Gerekli Değildir Kararı Verilen Projelerin Sektörel Dağılımı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

F.2. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

İlimizde Çevre İzni ve Lisansı kapsamında gerekli envanter çalışması yapılmış olup, il genelinde Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliğinin Ek-2 listesinde 44 adet ve Ek-1 listesinde 2 adet tesis olduğu tespit edilmiş ve 2015 yılında Bakanlığımız tarafından Belediyelere Hizmet Götürme Birliğinin faaliyet gösterdiği Katı Atık Düzenli Depolama Tesisine Çevre İzin ve Lisans Belgesi verilmiştir.

Çizelge F.49 – İğdır İlinde 2018 Yılında ÇŞİM Tarafından Verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisansı Belgesi Sayıları (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	0	5	5
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	0	7	7
TOPLAM	0	12	12

F.3. Sonuç ve Değerlendirme

Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliğince gerekli çalışmalar devam etmektedir.

Kaynaklar

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

G. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI

G.1. Çevre Denetimleri

İlimizde, İl Müdürlüğümüz teknik personelleri tarafından gerçekleştirilen denetimler sonucunda, 2018 yılı için üç adet idari yaptırım kararı uygulanmıştır.

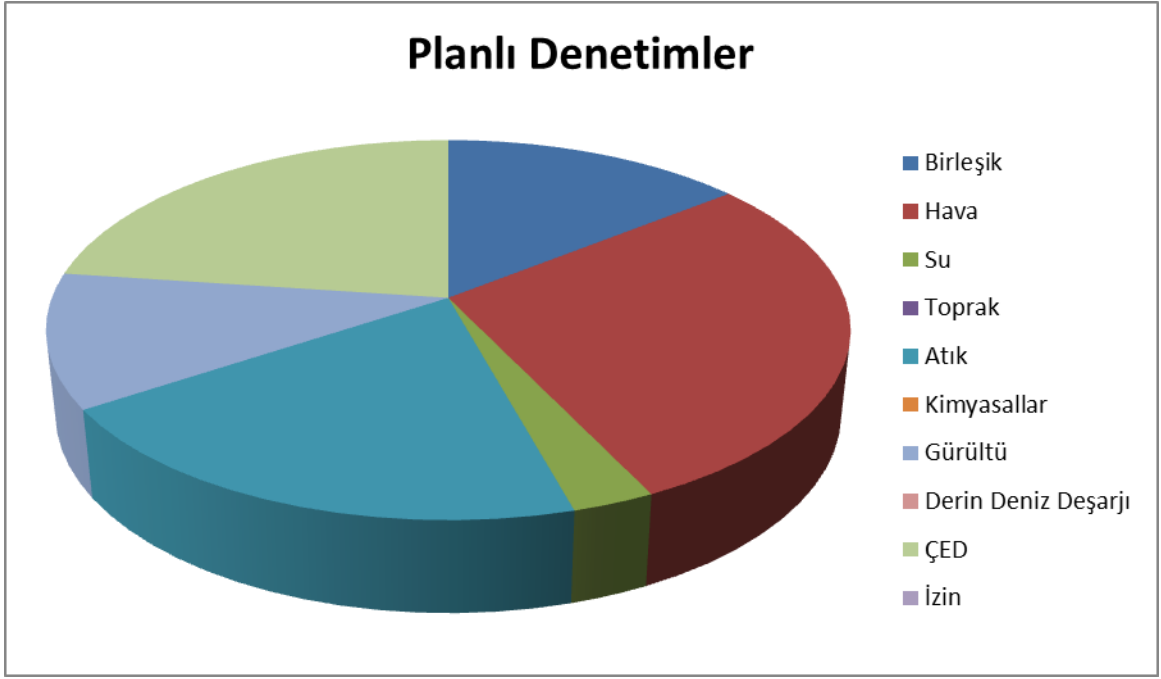
Çizelge G.50 - Iğdır İlinde Yapılan Denetimler Sonucunda, 2018 Yılında Uygulanan İdari Para Cezaları

S.NO	TARİH	GERÇEK/ TÜZEL KİŞİ	YASAL DAYANAĞI	KABAHAT FİİLİ, ARAÇ PLAKASI/	UYGULANAN İDARİ PARA CEZASI (TL)
1	02.01.2018	Tüzel Kişi	20(s)	İşletme çevresindeki boş arsada, ömrünü tamamlamış atık lastiklerin etrafa gelişi güzel dökülmesi nedeni ile çevre kirliliğine sebep olması sebebi ile umuma açık yerde çevre kirliliği oluşturması.	696,00
2	16.04.2018	Tüzel Kişi	20(e)	Taahhünameye aykırı olarak ÇED Koordinat alanının dışında çalışma yapılması	24.307,00
3	19.11.2018	Gerçek Kişi	20(l)	Mısır tarlasında anız yakmak suretiyle çevre kirliliği oluşturmak.	680,12
TOPLAM (TL)					25.683,12

Kanuna muhalefet eden gerçek/tüzel kişilere, idari para cezaları uygulanmak üzere denetimlerimiz devam etmektedir.

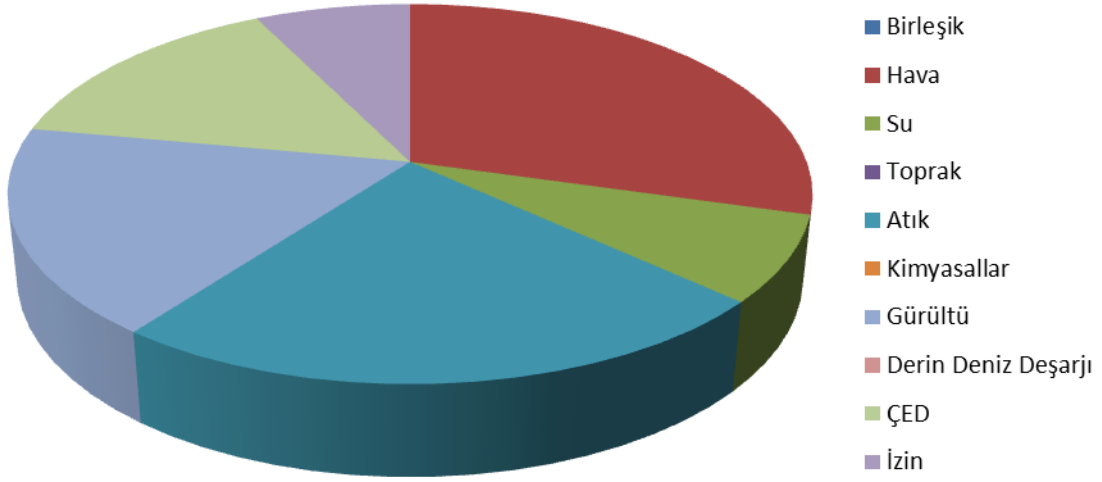
Çizelge G.51– Iğdır İlinde 2018 Yılında ÇŞİM Tarafından Gerçekleştirilen Denetimlerin Sayısı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimya-sallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İzin	Toplam
Planlı Denetimler	5	10	1	0	7	0	4	0	8	0	35
Ani (Plansız) Denetimler	0	20	5	0	16	0	12	0	10	5	68
Genel toplam	5	30	6	0	23	0	16	0	18	5	103

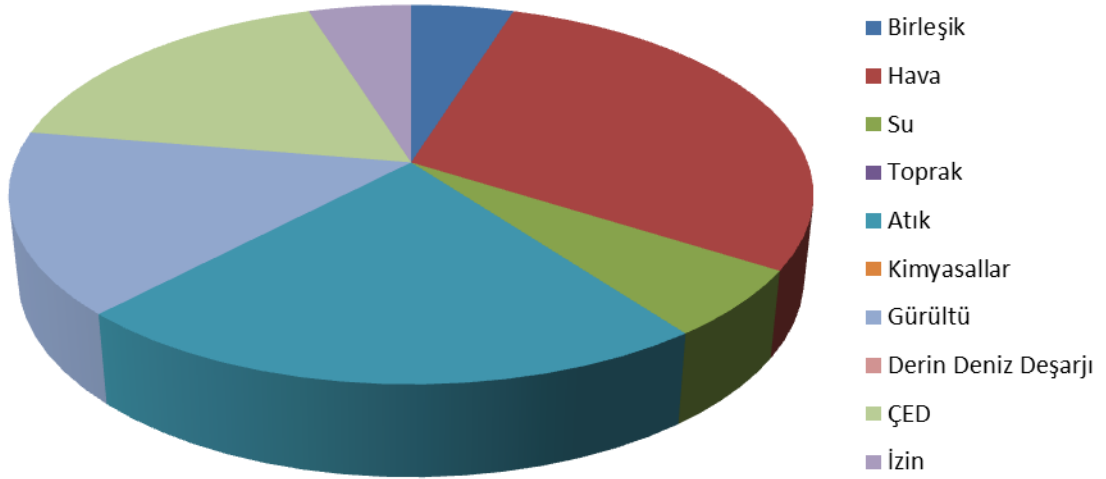
Grafik G.1-Iğdır İlinde ÇŞİM Tarafından 2018 Yılında Gerçekleştirilen Planlı Denetimlerin Konularına Göre Dağılımı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

Ani (Plansız) Denetimler

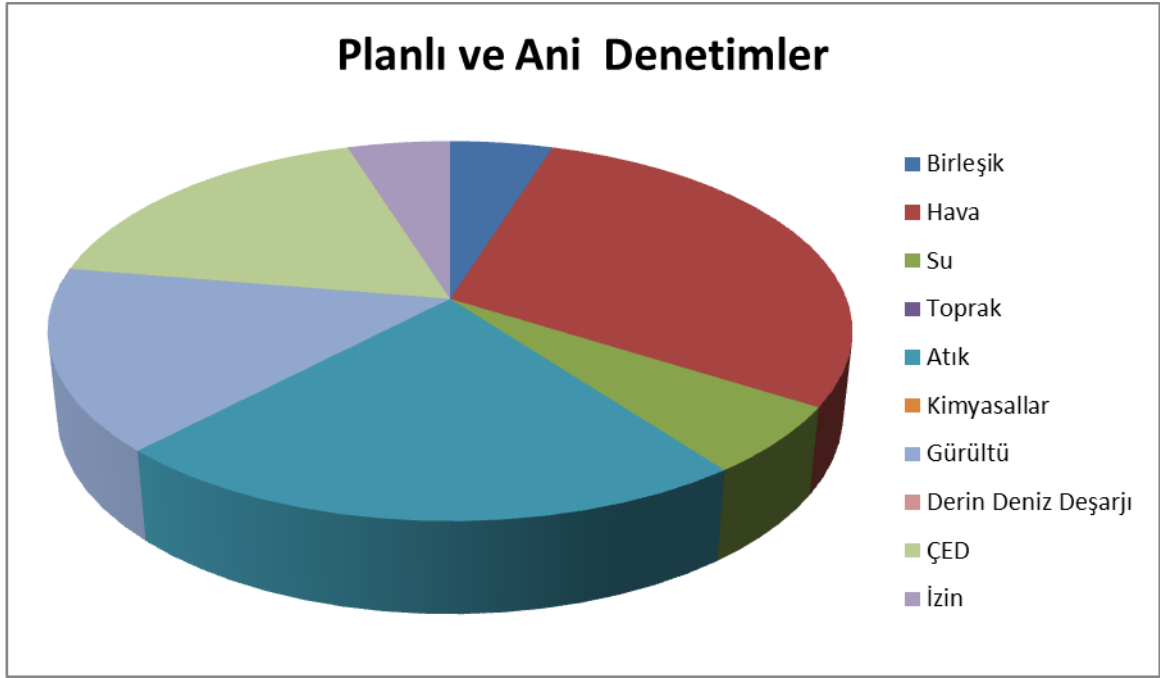
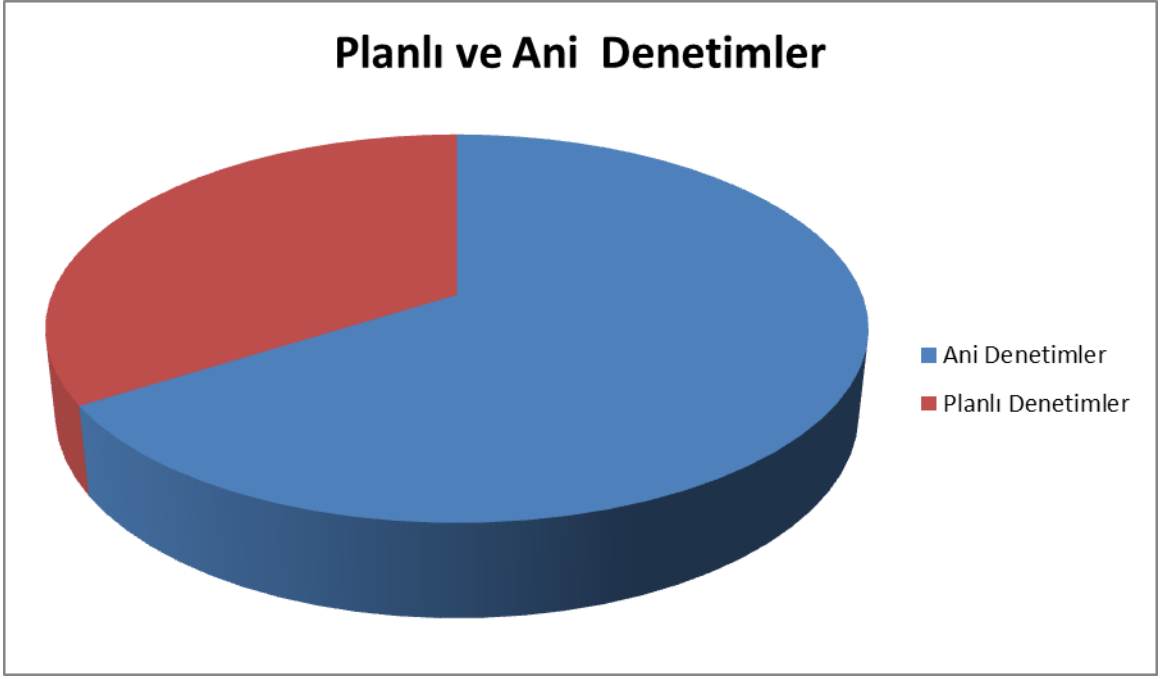

Grafik G.2 – Iğdır İlinde ÇŞİM Tarafından 2018 Yılında Gerçekleştirilen Plansız Denetimlerin Konularına Göre Dağılımı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

Planlı ve Ani Denetimler

Grafik G.3– Iğdır İlinde ÇŞİM Tarafından 2018 Yılında Gerçekleştirilen Planlı ve Ani Çevre Denetimlerinin Dağılımı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

Grafik G.4– Iğdır İlinde ÇŞİM Tarafından 2018 Yılında Gerçekleştirilen Tüm Denetimlerin Konularına Göre Dağılımı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

G.2. Şikâyetlerin Değerlendirilmesi

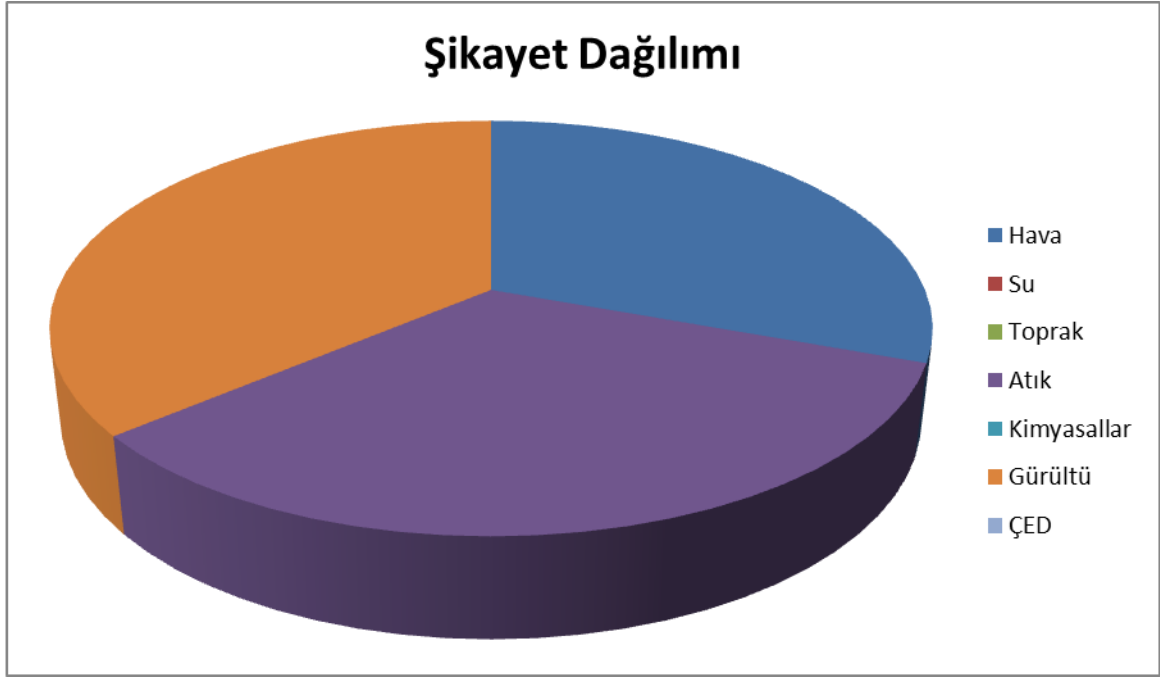
İlimizde Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğümüz teknik personellerince yapılan denetimlere ilişkin veriler aşağıdaki çizelgede verilmiştir.

Çizelge G.52 – Iğdır İlinde 2018 Yılında ÇŞİM Tarafından Yapılan Denetimler (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

2018 Yılında İlimizde Yapılan Denetimlere İlişkin Sayılar	
Tıbbi Atık Denetimleri (Hastane, Aile Sağlığı Merkezi, Toplum Sağlığı Merkezi, Diş Hastanesi vs.)	15
Katı Yakıt (Kömür) Denetimleri (Binalar, Kamu Kurum ve Kuruluşları, İş Yerleri ve Oteller)	25
Gürültü Denetimleri (Şikayete Bağlı)	13
Katı Atık Denetimleri (Çöplerin Etrafa, Yol Kenarlarına Atılması İle İlgili Şikayete Bağlı Denetimler)	17
ÇED Denetimleri	18

Çizelge G.53 – Iğdır İlinde 2018 Yılında ÇŞİM’e Gelen Tüm Şikâyetler ve Bunların Değerlendirilme Durumları (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü 2019)

Şikâyetler	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	TOPLAM
Şikâyet sayısı	12	0	0	14	0	13	0	39
Denetimle sonuçlanan şikâyet sayısı	12	0	0	14	0	13	0	39
Şikâyetleri denetimle sonuçlanma (%)	100			100		100		100

Grafik G.5 – Iğdır İlinde 2018 Yılında ÇŞİM’e Gelen Şikâyetlerin Konularına Göre Dağılımı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

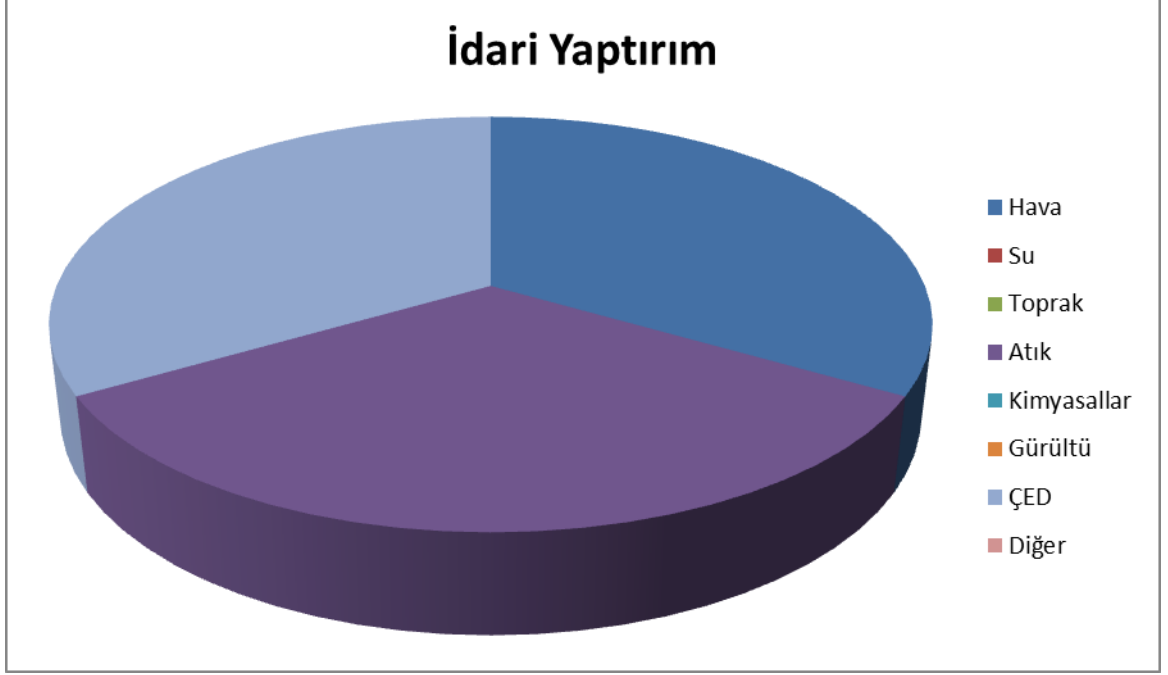
G.3. İdari Yaptırımlar

İlimizde, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğümüz teknik personelleri tarafından çevre denetimleri aralıksız yapılmaktadır.

Çizelge G.54– Iğdır İlinde 2018 Yılında ÇŞİM Tarafından Uygulanan Ceza Miktarları ve Sayısı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	680,12			696,00			24.307,00		25.683,12
Uygulanan Ceza Sayısı	1			1			1		3

Grafik G.6 – Iğdır İlinde 2018 Yılında ÇŞİM Tarafından Uygulanan İdari Para Cezalarının Konularına Göre Dağılımı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

G.4. Çevre Kanunu Uyarınca Durdurma Cezası Uygulamaları

İlimizdeki mevcut tesis ve işletmelerde gerçekleştirilen denetimler sonucunda, İl Müdürlüğümüzce faaliyet durdurma veya kapatma kararı verilmemiştir.

G.5. Sonuç ve Değerlendirme

İlimizde, İl Müdürlüğümüz teknik personelleri tarafından çevre denetimleri aralıksız yapılmaya devam edilecektir.

Kaynaklar

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

H. ÇEVRE EĞİTİMLERİ

İlimizde, çevre bilincini geliştirmek ve çevreye olan duyarlılığı artırmak amacıyla 2011-2012 eğitim-öğretim yılında, ilköğretim okullarında 1500 öğrenciye İl Müdürlüğümüz personelleri tarafından çevre eğitimi verilmiş olup, 2013 yılında eğitim verilen öğrenci sayısı 1700, 2014 yılında 1200, 2015 yılında 1300, 2016 yılında 1400, 2017 yılında, 1100 ve 2018 yılında 1250'dir.

H.1. Sonuç ve Değerlendirme

İlimizde evre Eğitimlerine önem verilerek çevreye duyarlı bireyler yetiştirilmeye çalışılmaktadır. İl Müdürlüğümüz tarafından her yıl olduğu gibi, 2018 yılında da eğitimler verilmiş olup gelecek nesillerin daha duyarlı ve bilinçli olmaları sağlanmaya çalışılmıştır.

Kaynaklar

evre ve Şehircilik İl Müdürlüğü